

Vlada Republike Srpske

**Razvojni program
Republike Srpske 2007-2010.**

Vizija, ciljevi i prioriteti

Banjaluka, juni 2007. godine

”Budućnost pripada onim ljudima koji mogućnosti uočavaju prije nego što one postanu očigledne”

Sadržaj

Uvod	4
1. Strateško opredjeljenje i makroekonomski okvir investicione politike	5
1.1. Strateško opredjeljenje	5
1.2. Makroekonomske projekcije za Bosnu i Hercegovinu 2007-2010	7
1.3. Makroekonomske projekcije Republike Srpske 2007-2010	9
1.3.1. Konzervativne procjene sa pozicije fiskalne konsolidacije	9
1.3.2. Reformske procjene sa uključivanjem investiranja sredstava od privatizacije Telekomu Srpske	11
2. Investiranje privatizacionih prihoda	14
2.1. Principi i prioriteti	14
2.2. Sektorska i funkcionalna podjela	15
2.3. Ekonomsko-socijalni program	16
2.4. Privredno-razvojni program	18
2.5. Strateški projektni kriterijumi	23
2.6. Dinamika finansiranja javnih investicija-preliminarno	24
2.7. Sufinansiranje	25
2.8. Nadzor i izvještavanje	26
2.9. Upravljanje projektnim ciklusom	27
2.9.1 Logička matrica	28
3. Investicije u toku-Program javnih ulaganja Republike Srpske za period 2007-2009. godina ("PIP RS 2007-2009")	30
3.1. Investicioni projekti sa obezbijedenim izvorima finansiranja	31
3.2. Planirana ulaganja po sektorima 2007-2009	31
3.3. Investicioni projekti bez obezbijedenih izvora finansiranja	35
4. Planirane zajedničke investicije u procesu pregovaranja	36
5. Rezime	39
6. Izvještavanje	39

Dodatak 1 - Uputstvo za pripremu prijedloga projekata za Razvojni Program Republike Srpske 2007-2010

Dodatak 2 - Formular za predlaganje projekata za finansiranje iz sredstava Razvojnog Programa RS 2007-2010

Dodatak 3 - Pregled programa Investiciono-razvojne banke Republike Srpske

Uvod

Ovim su dokumentom definisani vizija, ciljevi i prioriteti ekonomskog razvoja Republike Srpske u periodu 2007-2010. godina, te date smjernice kako ostvariti ciljeve i prioritete u realno procijenjenim uslovima i rokovima.

Poglavlja dokumenta sadrže analize makroekonomskih parametara, stanja u investicionoj politici i javnim ulaganjima, te plan investiranja privatizacionih prihoda za period 2007-2010.godina.

Dokument "Razvojni program Republike Srpske 2007-2010. " (u daljem tekstu koristi se i skraćeni naziv: **RP RS**) će poslužiti kao temelj za izradu sveobuhvatne Strategije razvoja Republike Srpske, a potom i Nacionalnog razvojnog plana kao obavezujućeg dokumenta za zemlje u procesu pridruživanja EU. U međuvremenu, pri izradi pojedinačnih investicionih i razvojnih planova pojedinih sektora ili lokalnih zajednica RP RS treba biti konsultovan kao obavezujući okvirni dokument.

Dokument RP RS daje **okvire** iz kojih, nakon procesa apliciranja i odabira, proističu **operativni programi** po odabranim komponentama, što ga čini izvršnim dokumentom, a ne listom želja.

Diferenciranje RP RS na osnovni dokument i operativne sektorske planove treba omogućiti kreatorima javne politike efikasno vođenje dinamične razvojne politike koja se zasniva na stvarnim potrebama. Izborom ovog načina upravljanja razvojem omogućuje se da i budući kreatori politike razvoja mogu odgovarajuće reagovati na izmijenjene okolnosti. Postojeće mogućnost pravovremenog odgovora na promjene, a da se pri tom ne mora mijenjati strateški dokument.

Struktura i metodologija

Struktura dokumenta

Nakon uvoda, prvo poglavlje dokumenta posvećeno je strateškom opredjeljenju i pretpostavkama za kreiranje funkcionalne investicione politike i analizi makroekonomskih pokazatelja, drugo poglavlje definiše program za investiranje privatizacionih prihoda i precizira upravljanje projektima i dinamiku investiranja, treće poglavlje daje sliku i analizu postojećih investicija, a četvrto poglavlje najavljuje zajedničke investicije u procesu pregovaranja, zatim slijedi Uputstvo za pripremu prijedloga projekata za RP RS 2007-2010 i Formular za predlaganje projekata za finansiranje iz sredstava RP RS, te Pregled programa Investiciono-razvojne banke Republike Srpske (prioritetni ciljevi).

Metodologija

U izradi RP RS korišćeni su nalazi makroekonomskog stanja predstavljeni Ekonomskom politikom za 2007. godinu i Dokumentom okvirnog Budžeta 2007-2010. godina, elementi nacrtu Strateškog plana Investiciono-razvojne banke, te je prijedlog utemeljen na uočenim razvojnim potrebama i potencijalima. Uz to, u obzir su uzete kako smjernice javne politike EU, tako i iskazane procjene o investicionim prioritetima na nivou lokalnih zajednica u Republici Srpskoj.

Od samog početka izrada RP RS uključuje vrlo široke i intenzivne konsultacije koje su uključivale nekoliko nezavisnih procesa poput: izrade novog budžetskog dokumenta "PIP RS 2007/2009" sa temeljnim različitostima u odnosu na ranije definisanje ovog dokumenta; ažuriranja i sumiranja podataka o investicijama u toku iz međunarodnih kreditnih izvora; analiziranja

investicionih planova drugih zemalja koji su pomogli u opredjeljenju za najefikasnije korišćenje sredstava od privatizacije Telekoma; prikupljanja i analize podataka o razvojnim prioritetima lokalnih zajednica gdje su podatke dostavile sve opštine i gradovi u Republici Srpskoj, na osnovu čega je izvršena ex ante evaluacija prioriteta i iz kojih je vidljivo da su najprioritetnija ulaganja u revitalizaciju postojećih i izgradnju novih industrijskih postrojenja (21%), izgradnju putne infrastrukture (22%), izgradnju vodovodne i kanalizacione infrastrukture (21%), te ulaganja u oblasti poljoprivrede, obrazovanja, zdravstva, turizma, sporta, i druge oblasti.

U tom segmentu definitivna preporuka je da buduće opredjeljenje bude Nacionalni razvojni plan koji bi se temeljio na iskustvima Republike Irske.

U procesu upravljanja projektima preporučena su iskustva Evropske komisije kroz PCM (Project cycle management) i korišćenje Logičkih matrica u pristupu projektima. Nakon usvajanja dokumenta slijedi proces razrade prioriteta i izrade akcionih planova.

Na ovaj način bi se osigurao sistemski pristup i koordinacija navedenih aktivnosti. Sve navedeno za rezultat treba imati primjenu principa upravljanja rezultatima i ostvarenja zacrtanih ciljeva.

1. Strateško opredjeljenje i makroekonomski okvir investicione politike

1.1. Strateško opredjeljenje

Dugoročno održiv i stabilan rast, zacrtan kao prioritetan ekonomski cilj, zahtijeva optimalno moguću kombinaciju privatnih domaćih i stranih ulaganja, s jedne strane, i javnih investicija u oblasti za koje ne postoji dovoljno interesovanja privatnog sektora, s druge strane.

Realno, iako makroekonomski pokazatelji potvrđuju značajnu stopu ekonomskog rasta domaća ekonomija funkcioniše daleko ispod raspoloživih potencijala.

Posmatrajući to sa pozicije strateškog opredjeljenja za članstvo u Evropskoj uniji, prioritetan cilj je realna konvergencija odnosno približavanje visine dohotka per capita i životnog standarda prosjeku manje razijenih članica Evropske unije.

Ekonomski kriterijumi za članstvo u Evropskoj uniji podrazumijevaju postojanje funkcionalne tržišne ekonomije, te postojanje kapaciteta da se ekonomija nosi sa pritiscima konkurencije i tržišnim snagama u Uniji (Kopenhagen 1993).

I u jednom i u drugom načinu posmatranja konkurentnost domaće ekonomije mora biti značajno povećana.

Razvojni program Republike Srpske 2007-2010. je vizija optimalnog ekonomskog i socijalnog razvoja Republike Srpske u četverogodišnjem periodu. Ta vizija sadrži sljedeće:

- stabilnu, dobro upravljenu ekonomiju zasnovanu na restrukturiranim javnim preduzećima, razvijenom malom i srednjem preduzetništvu i podsticajnoj poreskoj politici,
- snažne javne finansije koje će obezbijediti optimalnu alokaciju resursa ka javnim uslugama, viši nivo ekonomske i socijalne infrastrukture u oblastima zdravstvenog, penzijskog i obrazovnog sistema,
- pozitivan trend zapošljavanja sa dobro obučenom i produktivnom radnom snagom.

RP RS podrazumijeva ostvarenje ekonomskog rasta i podizanje konkurentnosti potenciranjem neiskorištenih domaćih resursa i neiskorištenih proizvodnih kapaciteta. Prva mjera kojom će biti izazvani lančani pozitivni efekti u ekonomiji je povećanje nivoa investicija. Kvalitetna politika investiranja zahtijeva postojanje čitavog niza investicionih institucija. Prethodnom zakonodavnom aktivnošću, u kojoj su tokom 2006. godine doneseni novi zakoni o investicionim fondovima, Investiciono-razvojnoj banci Republike Srpske, tržištu hartija od vrijednosti,

mikrokreditnim te štedno-kreditnim organizacijama, otklonjen je osnovni nedostatak na tržištu s obzirom da je raznolika ponuda kapitala od vitalnog značaja za efektivna ulaganja.

Takođe, i javne investicije u oblasti manjeg interesovanja poput infrastrukture, ekologije, zdravstva ili školstva preduslov su za privlačenje privatnih investicija, ali i pretpostavka porastu zaposlenosti koji predstavlja jedan od ključnih strukturnih izazova.

Reformski RP RS zasnovan je na elementima karakterističnim više za tranzicijsku ekonomiju, a manje za postkonfliktnu ekonomiju obnove i rekonstrukcije.

Jedini prihvatljivi izbor pri definisanju strateških opredjeljenja je da makroekonomske okvire i ciljeve postavljamo tako da ispunjavamo uslove pod kojima su poziciju ekonomskog približavanja prema EU gradile sve zemlje u tranziciji, posebno države Zapadnog Balkana. Jer, zemlje koje su prošle status kandidata za prijem, pa i one koje su početkom 2007. godine ušle u EU, na duži rok su ostvarivale stope ekonomskog rasta najmanje dvostruko veće od prosjeka EU, sa godišnjim stopama rasta bruto domaćeg proizvoda od pet do osam procenata, i tako ubrzano smanjivale razliku u nivou razvijenosti prema EU. Takođe, te zemlje samoinicijativno prihvataju da nivo javne potrošnje svedu u EU prihvatljive okvire (oko 40% bruto domaćeg proizvoda-BDP), da im budžetski deficit ne prelazi 3% BDP, da imaju uravnoteženu spoljnotrgovinsku razmjenu, da sivu ekonomiju svedu na minimum i da smanje visoke stope nezaposlenosti. Prihvatanjem statusa pregovarača sve te zahtjeve želi da ispuni i RS.

Dinamika privrednog rasta, uz istovremeno održavanje unutrašnje i spoljne makroekonomske ravnoteže, zavisiće od uspješnosti savladavanja razvojnih ograničenja, kao što su nedovoljan nivo investicija, niska efikasnost i produktivnost, tehnološka zastarjelost i niska poslovna konkurentnost (Ekonomska politika Republike Srpske za 2007.).

Republika Srpska treba nova radna mjesta, za njihovo kreiranje potrebne su investicije - domaće i strane.

Domaćim javnim investicijama popravljaju se konkurentnost domaće ekonomije ukoliko bude obezbjeđena bolja poslovna klima, provedeno korporativno restrukturiranje, podržani infrastrukturni i energetske projekti, ali i pokrenete neodložne strukturalne reforme penzijskog i zdravstvenog sistema.

Ostvarenje strateških opredjeljenja i ciljeva ekonomskog razvoja zahtijeva sposobnost Republike Srpske da podrži investicioni zamah za šta su neophodne, tri komponente definisane po uzoru na Evropsku uniju: institucije, utvrđene politike i budžet. Vlada Republike Srpske treba osigurati da će njene institucije djelovati efektivno, da će njene politike putem RP RS postizati ciljeve i da će budžet kapitalnih investicija biti primjeren ciljevima i finansijskim resursima.

S obzirom na vrlo nizak nivo učešća domaćih izvora u kapitalnoj potrošnji, **priliv kapitala ostvaren prodajom Telekoma Srpske daje šansu za višegodišnji investicioni program kojim bi bile obuhvaćene investicije u prioritetnim oblastima.** Riječ je o projektima u obrazovanju, podsticanju privrednog razvoja restrukturisanjem javnih preduzeća i podsticajnim mjerama za razvoj preduzetništva, te investicijama u oblastima komparativnih prednosti poput energetike, poljoprivrede, vodoprivrede i turizma, a potom projekti u modernizaciji zdravstvenog sistema, reformisanju penzijskog sistema do postizanja uslova samoodrživosti, infrastrukturni i projekti za unapređenje rada državne uprave.

Generalno, **investiranje u prvom investicionom ciklusu podrazumjeva investicije u infrastrukturu** (putnu, vazdušnog saobraćaja, komunalnu i elektroenergetsku) i **proizvodnju**, sa zajedničkim sekundarnim ciljem - **ulaganje u ljudske resurse**.

Istovremeno, **realizacija RP RS podrazumjeva visok stepen usaglašenosti na različitim nivoima vlasti i precizno definisanu odgovornost kako bi bio ostvaren cilj “najveće moguće vrijednosti za novac”**. Odabrani pristup znači da će Vlada biti obavezna da obezbijedi preduslove za realizaciju investicija, utvrdi politike i izabere ponuđene projekte. U realizaciju investicija, po sektorima i u skladu sa profilisanim znanjima i iskustvima, biće uključene i druge institucije na republičkom nivou. Realizacija investicija na lokalnom nivou biće u nadležnosti Ministarstva finansija, resornih ministarstava i lokalne zajednice. Paralelno sa pokretanjem investicionog programa biće pokrenute pregovaračke aktivnosti sa međunarodnim finansijskim organizacijama radi dobijanja podrške u realizaciji finansijski najzahtjevnijih projekata.

Pored investiranja privatizacionih prihoda uočavaju se i drugi potencijalni izvori finansiranja koje Republika Srpska treba animirati. Tu se prije svega misli na snažan rast domaće štednje, a koji ne prati adekvatna, manje restriktivna kreditna politika, te na direktna strana ulaganja koja su još uvijek značajno ispod nivoa drugih tranzicijskih zemalja.

1.2 Makroekonomske projekcije za Bosnu i Hercegovinu 2007-2010.

Od početka 2007. godine region jugoistočne Evrope je bitno mijenjao svoju političku i ekonomsku fizionomiju, jer su dvije velike države tog regiona (Bugarska i Rumunija) postale članice Evropske Unije. Time je dojučerašnja Jugoistočna Evropa redukovana na Zapadni Balkan, koji obuhvata šest država (Albanija, BiH, Crna Gora, Hrvatska, Makedonija i Srbija.) koje su, zajedno sa Moldavijom, svoje bilateralne sporazume o slobodnoj trgovini zamijenile multilateralnim sporazumom o zoni slobodne trgovine CEFTA, sa primjenom od 1. januara 2007. godine. Iskustva stečena kroz primjenu bilateralnih sporazuma ukazuju na relativno nepovoljnu poziciju Bosne i Hercegovine u međuregionalnoj razmjeni. Međutim, stvaranjem šireg jedinstvenog regionalnog tržišta pozicija Bosne i Hercegovine bi morala biti bolja jer su pravila ponašanja jedinstvena, a i pozicija cijelog područja prema EU bi trebala da bude bolja. Dosadašnja nepovoljna pozicija je, dijelom, posljedica kašnjenja u potpisivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.

Strukturne reforme u Bosni i Hercegovini nisu dovršene i nisu dale očekivane efekte. Zbog toga, u Izvještaju Svjetske banke o poslovanju u 2007. godini, Bosna i Hercegovina je po tranzicijskom indeksu pala sa 91. na 95. mjesto, a kao glavne slabosti navode se: neefikasnost korporativnog sektora, nedjelotvorni stečajni postupci, nizak nivo direktnih stranih investicija (600 dolara po stanovniku) i visoka nezaposlenost od oko 20 procenata. Preuzimajući ove ocjene Svjetske banke, u Izvještaju MMF-a se konstatuje da Republika Srpska znatno prednjači u primjeni reformskih zakona, posebno u privatizaciji i prestrukturiranju velikih sistema i prilivu stranih investicija.

Prema prognozama MMF-a i Evropske komisije očekuje se da će doći do ublažavanja inflatornih očekivanja i usporavanja inflacije na makro planu, prije svega zbog blagog pada i stabilizacije cijena nafte na svjetskom tržištu. Prema istim prognozama, očekuje se da će zemlje jugoistoka Evrope, koje su u protekle tri godine ostvarile stope rasta bruto domaćeg proizvoda dva do četiri puta veće od prosjeka EU, nastaviti dinamičniji rast zahvaljujući ekonomskom oporavku i sprovedenim reformama i povećanom interesu za strane investitore. U tim prognozama najveća ograničenja rastu privreda zapadnog Balkana i dalje su nedovršen proces privatizacije i restrukturiranja, nepovoljan spoljno-trgovinski bilans i problem nezaposlenosti.

Procjene o dinamici ekonomskog razvoja regiona, sa svim uočenim prednostima i nedostacima, prihvatljive su i primjenljive za Republiku Srpsku, naravno i za cijelu Bosnu i Hercegovinu, sa nadom da će već u ovoj godini neke mane biti otklonjene, a prednosti više doći do izražaja, pogotovo kada je Republika Srpska u pitanju.*

Za razliku od drugih država koje su prošle ili još prolaze kroz slične tranzicione i integracione procese, Republika Srpska, a i Bosna i Hercegovina u cjelini, nema usvojenu strategiju privrednog razvoja, koja bi ponudila ciljeve i makroekonomski horizont na duži rok, usmjerene na stvaranje efikasne tržišne privrede sposobne da izdrži konkurenciju na užem južnoevropskom i širem evropskom prostoru. Takva strategija je ključna za podizanje konkurentne sposobnosti privrede i efikasnije korišćenje razvojnih potencijala Republike Srpske.

Ipak, rezultati dosadašnjeg razvoja Republike Srpske i evidentno dinamiziranje ekonomskog rasta su solidna osnova za ubrzanje ukupnog socio-ekonomskog razvoja i ispunjavanje uslova koji stoje pred Bosnom i Hercegovinom u zaključenju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju EU. Republika Srpska, je ušla u proces stabilizacije sa opštim opredjeljenjem za evropske standarde u oblasti tržišne ekonomije, funkcionisanja pravne države, demokratizacije društva i poštovanja ljudskih prava.

	BDP		Inflacija		Stopa nezaposlenosti	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007
Albanija	5.5	6.0	2.5	2.0	14.0	14.0
Crna Gora	5.0	5.0	3.0	3.0	28.0	28.0
Hrvatska	3.7	3.8	3.0	2.5	13.0	12.8
Makedonija	4.0	4.0	2.0	2.0	37.0	37.0
Srbija	4.0	4.0	15.0	15.0	22.0	23.0
EU – 25	2.2	2.4	2.2	1.9	8.5	8.1
Slovenija	4.4	4.2	2.5		6.0	
Bugarska	6.3	5.9	7.3		8.9	
Letonija	9.4	11.4	3.8		6.0	
RS	4.6	6.0	8.4	2.5	36.0	34.0

Privredni rast u srednjoročnom periodu u Bosni i Hercegovini zadržava pozitivan trend. Osnovne karakteristike projekcije iz realnog sektora su realan rast BDP-a od 7 % u tekućoj, te ubrzanje na 7,1 u sljedećoj, 7,2 u 2009. godini te 7,4% u 2010. godini. U strukturi BDP-a uslužni ili tercijarni sektor je zaslužan za više od polovine vrijednosti BDP-a. Snažan rast uslužnog sektora upućuje na potrebu da se sa istom stopom rasta priključi i industrija.

---

* Ekonomska politika Republike Srpske za 2007.

Rizici ostvarenja projekcija

- Značajan rizik je nastavak rasta cijena nafte na svjetskim tržištima koji bi mogao uz inflatorne pritiske imati i negativan uticaj na očekivane stope rasta BDP-a,
- U sistemu currency board-a koji valutu Bosne i Hercegovine konvertibilnu marku direktno vezuje za EUR potencijalni rizik vezan je za inflaciju u Euro zoni, te kretanje kursa USD,
- Treći rizik bi mogao predstavljati prevelik pritisak izvršenja obaveza iz kategorije unutrašnjeg duga,
- Četvrti rizik bi bio nepridržavanje fiskalne discipline na svim nivoima vlasti.

1.3 Makroekonomske projekcije Republike Srpske 2007-2010.

1.3.1. Konzervativne procjene sa pozicije fiskalne konsolidacije

I u 2006. godini je ostvarena visoka stopa rasta bruto domaćeg proizvoda i prema prvim preliminarnim procjenama ostvaren je rast od 14,5% nominalno i oko 4,6% realno. Sa ostvarenom dinamikom rasta u poslednjih pet godina Republika Srpska je ispred Bosne i Hercegovine i svih južnoevropskih država, ali, zbog izuzetno niske polazne pozicije početkom ove decenije, po nivou razvijenosti još uvijek znatno zaostaje.

Pokretanjem nekih krupnih kapaciteta (proizvodnja rude gvožđa, proizvodnja glinice, papirna konfekcija) izvoz iz Republike Srpske u odnosu na 2002. godinu je utrostručen, a uvoz povećan samo za 27,5%. Ohrabruje činjenica da je povećanje izvoza uslijedilo nakon uspješno sprovedene privatizacije i dokapitalizacije, odnosno kroz priliv direktnih stranih investicija, s čim je, pored revitalizacije programa i tehnologija, osiguran i plasman proizvoda na izvoznom tržištu.

Pored toga, 2006. godinu u Republici Srpskoj obilježili su sljedeći ekonomski tokovi: uvođenje PDV-a izazvalo je jednokratni skok cijena, ali nema indikacija trajnijeg inflatornog pritiska, evidentan je kontinuiran ekonomski rast ali je prosječan BDP po glavi stanovnika još uvijek nizak, privatni sektor stvara samo jednu polovinu BDP-a, a glavni makroekonomski problem ostaje nezaposlenost. Snažan rast BDP-a posebno su podržale djelatnosti iz finansijskog posredovanja - oko 20%. Naj snažniji nominalni rast zabilježili su **sektori rudarstva i eksploatacije kamena 33%**. Ovaj rast je naglašen zahvaljujući podsektoru rudarstva uglja i lignita. Slijede **sektori električne energije, gasa i vodosnabdijevanja 16,6%**, uglavnom zbog poboljšane hidrološke situacije - hidroelektrane u Republici Srpskoj uspjele su da prebace proizvodne planove za gotovo 30%. U prerađivačkoj industriji kao najvećoj komponenti industrije zabilježeni su sljedeći trendovi: **proizvodnja hrane i pića - porast 7,7%** uglavnom zahvaljujući doprinosu privatizovanih kompanija, **proizvodnja drveta je porasla za 135%** prije svega zahvaljujući akcionom planu Vlade Republike Srpske na smanjenju obima neregistrovanih djelatnosti, dok je **proizvodnja baznih metala porasla za 52%**.

U posmatranom periodu 2007-2010. u RS očekuje se dalji rast industrijske proizvodnje oko 15,4% godišnje prvenstveno kao rezultat proizvodnje kompanija koje su uspješno okončale proces privatizacije te preduzetih mjera na korporativno restrukturiranju. Pored toga očekuje se rast u oblasti građevinarstva od 12,1% u 2007. do 15,9% u 2010, transporta od 13,3% u 2007. do 14,1 % u 2010. i turizma od 3,8% u 2006. do 4,5% u 2010. godini.

Vlada se u toku srednjoročnog perioda suočava sa više ključnih pitanja vezanih za **makroekonomske politike**. Ona uključuju sljedeće:

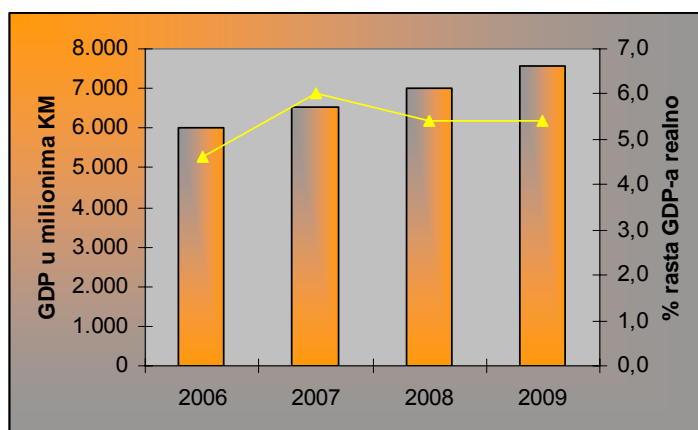
- Poduzima mjere za povećavanje pokretnosti i fleksibilnosti radne snage. Uz to, i mjere za ohrabrivanje domaćih investicija i aktivnosti privatnog sektora;
- Smanjenje sive ekonomije. Povećavaju se naponi na autoritetu i rezultatima Poreske uprave vezanim za smanjenje izbjegavanja poreskih obaveza te nastavak poreskih reformi i u oblasti direktnih poreza, posebno za povećanjem prihoda od poreza na imovinu;
- Nivo privatnih investicija i privrednih aktivnosti generisanih iz domaćih izvora značajno se povećavaju. Reformske mjere se usmjeravaju na povećavanje nivoa privatnih investicija, restrukturiranje preduzeća i ohrabrivanje konkurentnosti i izvozne orijentacije. Posebnu važnost ima pokretanje strateških investicionih projekata, kao i mjere za stimulaciju proizvodnje i izvoza.

Ključne uloge za postizanje ovih ciljeva imaće poboljšanje investicione klime, daljnje usaglašavanje poslovne legislative sa standardima Evropske unije, ubrzanje administrativnih procedura, poboljšanje produktivnosti domaće ekonomije kroz restrukturiranje preduzeća i nastavak procesa privatizacije. Napredak u EU integracijama u ovom srednjoročnom razdoblju će uticati na poboljšanje imidža Republike Srpske.

Ciljne makroekonomske projekcije koje nastaju kao rezultat provođenja makroekonomskih politika bile bi kvantitativno sadržane u sljedećem:

Projekcija makroekonomskih pokazatelja u RS - konzervativne procjene bez RP RS				
	2006	2007	2008	2009
BDP u milionima KM – tekuće cijene	6.012	6.530	7.026	7.543
Broj stanovnika – u milionima	1,5	1,5	1,5	1,5
BDP per capita (po stanovniku) u KM	4.062	4.353	4.684	5.029
% rasta GDP-a, nominalno	14,5	8,6	7,6	7,4
% inflacije	8,4	2,5	2,1	1,9
% rasta BDP-a, realno	4,6	6	5,4	5,4
Prosječne neto plate u KM	550	600	647	693
Stopa nezaposlenosti %	36	34	32	30

Prema istorijskim podacima i projekcijama udio RS u ukupnoj vrijednosti BDP-a BiH iznosi između 33,3% u 2005. godini do 35% u 2010. godini.

Projekcija makroekonomskih pokazatelja u RS - konzervativne procjene

Viša stopa inflacije u 2006. godini, rezultat je uticaja uvođenja PDV-a. S obzirom da primjena PDV-a ulazi u drugu godinu realno je procjenjivati smanjenje inflacije u 2007. godini kao i usporavanje rasta potrošačkih cijena. Prema projekcijama MMF-a i Evropske komisije očekivano je i usporavanje rasta cijena nafte, te bi i ovaj uticaj trebao oslabiti u 2007. godini. Ovaj trend treba očekivati i u 2008. i 2009. godini.

U periodu 2007.-2010. godina, očekuje se smirivanje inflacije i njeno kretanje od 3,2 do 1,9%. Istovremeno, u posmatranom periodu 2007.-2010. godina, očekuje se u Republici Srpskoj realni rast BDP-a od 5,4% i 6% godišnje.

1.3.2. Reformske procjene sa uključivanjem investiranja sredstava od privatizacije Telekoma Srpske

Makroekonomske procjene korištene pri izradi aktuelnih strateških dokumenata nisu uzele u obzir direktne i indirektno efekte realizacije privatizacije Telekoma Srpske i po tom osnovu priliva sredstava u Budžet Republike Srpske u vrijednosti jednogodišnjeg finansiranja. Ulaganje u razvoj 1.259,7 miliona KM, u narednom četverogodišnjem periodu, kvantitativno i kvalitativno utiče na makroekonomske pokazatelje.

Osnovni makroekonomski ciljevi Razvojnog programa RS 2007-2010:

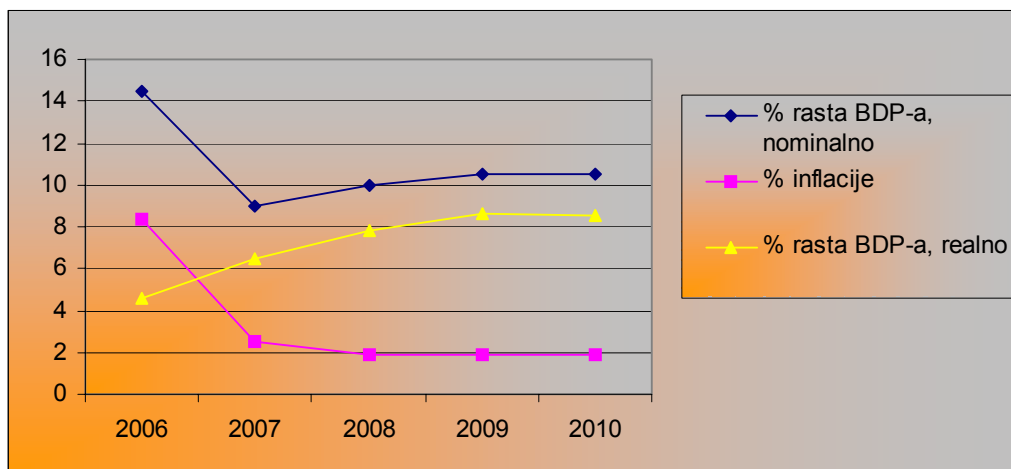
- Postizanje i očuvanje održivog ekonomskog rasta i rasta zaposlenosti,
- Jačanje i poboljšanje konkurentnosti ekonomije Republike Srpske,
- Balansiran regionalni razvoj,
- Promovisanje socijalne uključenosti.

Značajno investiranje u četverogodišnjem periodu impliciraće promijenjene makroekonomske pokazatelje kao što je predstavljeno u sljedećoj tabeli:

Projekcija makroekonomskih pokazatelja u RS-reformski scenario

	2006	2007	2008	2009	2010
BDP u milionima KM – tekuće cijene	6.012	6.883	7.314	7.876	8.702
Broj stanovnika – u milionima	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
BDP per capita (po stanovniku) u KM	4.062	4.588	4.876	5.250	5.801
% rasta BDP-a, nominalno	14,5	9,0	10	10,5	10,5
% inflacije	8,4	2,5	2,1	1,9	1,9
% rasta BDP-a, realno	4,6	6,5	7,8	8,6	8,5
Prosječne neto plate u KM	550	600	660	719	764
Stopa nezaposlenosti %	36	32	30	27	25

Analizirajući dosadašnje trendove kretanja makroekonomskih pokazatelja Republike Srpske, strukturu BDP-a i očekivani priliv navčanih sredstava od privatizacije procjenjen je realan rast BDP-a u 2007. od 6,5%. Slijedi povećanje realnog rasta od 7,8% u 2008, uslovljeno dinamikom investiranja navedenih sredstava. Rast se nastavlja u 2009. godini sa 8,6% i 2010. godini sa 8,5%.

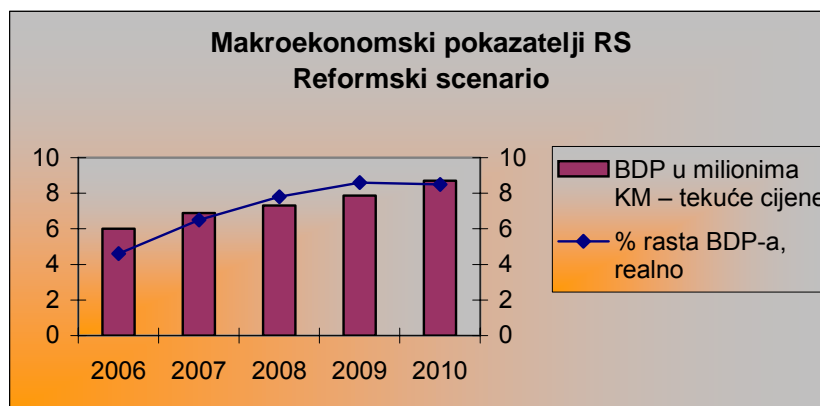

Polazeći od rezultata ostvarenih u prethodnim godinama te očekivanja: da slijede značajniji pozitivni rezultati iz privatizacije velikih preduzeća, da su obezbijeđena sredstva za neke krupne infrastrukturne projekte (autoput, željeznice), da su u primjeni brojne olakšice u trgovini sa EU, da je stečajem i restrukturiranjem prekraćena agonija nekih velikih preduzeća, te da su uspostavljeni mehanizmi kvalitetnog podsticanja poljoprivredne proizvodnje, u Ekonomskoj politici Republike Srpske za 2007. planirano je produžavanje i intenziviranje dinamike rasta, sa stopom rasta bruto domaćeg proizvoda u 2007. godini od najmanje 8,5% i inflacijom manjom od 2%. Samo sa ovakvom dinamikom rasta moguće je izboriti ravnopravnu poziciju u regionalnim integracijama i približavanju EU. Susjedne države, koje su ekonomski razvijenije, ostvaruju i planiraju stope rasta između pet i sedam procenata.

Kao mjere koje će doprinijeti ostvarenju zadatih makroekonomskih politika, između ostalih, izdvojene su sljedeće aktivnosti:

1. **Značajno povećanje javnih i stranih investicija** - Povećanjem procenta učešća kapitalnih investicija u Budžetu RS **javne investicije** postaju generator ukupnog rasta investicija. Istovremeno, za veći priliv stranih investicija neophodno je:
  - Ubrzati privatizaciju strateških preduzeća;
  - Unapređivati poslovnu klimu i suzbijati negativnu percepciju javnosti u vezi sa stranim ulaganjima;
  - Pokrenuti i ugovoriti realizaciju izgradnje velikih infrastrukturnih objekata putem koncesija, zajedničkih ulaganja ili kredita (hidroelektrane, termoelektrane, autoput, komunalni sistemi i drugo);
  - Preduzeti mjere na eliminisanju percepcije o visokom stepenu korupcije;
  - Ubrzati aktivnosti oko nastavka pregovora za pristupanje Svjetskoj trgovinskoj organizaciji;
  - Pojednostaviti proceduru registracije direktnih stranih ulaganja.
2. **Jačanje upravljanja budžetom** i to sistemom unutrašnjih kontrola, internih budžetskih revizija, te proširenjem obuhvata trezorskog sistema.
3. **Poreska politika i jačanje poreske administracije** - pojednostavljenje poreskog sistema i smanjenje poreskih procedura.
4. **Korporativno restrukturiranje i privatizacija** - restrukturiranje neefikasnih preduzeća u državnom vlasništvu preduslov je za stvaranje konkurentnosti domaće privrede.
5. **Reforma javne uprave** - bitan uslov za uspjeh reformi ostalih segmenata društva i sa njima je neraskidivo povezana.

Analizirajući elemente ostvarenja navedenih makroekonomskih projekcija u optimističnijem odnosno reformskom scenariju, jasno je da je u posmatranom četverogodišnjem periodu akcentirana potreba povećanja investicija u Republici Srpskoj. Glavni generator rasta biće javne investicije. Ove investicije trebaju podržati ukupan rast investicija, s tendencijom da pri kraju posmatranog perioda najznačajniji doprinos rastu investicija dolazi od privatnih odnosno direktnih stranih investicija. Rast privatnih investicija biće podržan rastom kredita plasiranih putem Investiciono-razvojne banke. Očekuje se dodatni podsticaj rastu investicija preko već pomenutih direktnih stranih ulaganja u kojima se očekuje i značajno učešće sredstava IPA fondova Evropske unije.

Očekuje se i realan rast izvoza roba i usluga pri kraju projekcijskog perioda zbog stimulisane izvozno orjentisane proizvodnje.

Realan rast u Republici Srpskoj biće finansiran sveukupnim investicijama što je u skladu sa pretpostavkama o višim prihodima od privatizacije, ali i poboljšanjem investicione i poslovne klime. Poboljšanje poslovne klime realno je očekivati i kao posljedicu projekta “Giljotina propisa“ kojim se ukidaju i smanjuju brojne administrativne barijere za poslovanje.

2. Investiranje privatizacionih prihoda

2.1 Principi i prioriteti

Razvojni program Republike Srpske podrazumijeva investiranje koje će početi 2007. godine i trajati tokom četverogodišnjeg perioda.

- **Princip programskog planiranja**

Primjena navedenog principa znači investiranje po konkretnim programima i projektima sa svim elementima finansijske, efektivne i vremenske određenosti.

- **Princip efikasnosti**

Efikasnost pojedine investicije mora biti mjerljiva na način da se dobija maksimalna vrijednost za uloženi novac, sa preciziranim ciljevima koji će biti ostvareni.

- **Princip regionalne balansiranosti**

Razvijajući Republiku Srpsku ka području koje će biti interesna sfera za strane ulagače i cijeli region važno je unutar Republike Srpske prepoznati lokalne odnosno regionalne prednosti i potencijale i na taj način razvijati Republiku Srpsku u cjelini. Jedan od načina ostvarenja principa regionalne balansiranosti je formiranje Fonda za razvoj istočnog dijela Republike Srpske.

S ciljem postizanja principa ravnomyernog regionalnog razvoja kao željeni cilj definisano je rješavanje uzroka značajnih razlika u razvoju pojedinih dijelova ili pojedinačnih lokalnih zajednica. Stoga je, pored konsultovanja strateških dokumenata iz pojedinih oblasti, pripremljena ulazna baza podataka koja predstavlja kandidovane prioritete od strane lokalnih zajednica.

- **Princip revolvinga u finansijskom upravljanju sredstvima**

Procjenjujući da sa stanovišta niskog stepena razvijenosti jedan četverogodišnji investicioni ciklus nije dovoljan, RP RS biće u najvećoj mogućoj mjeri zasnovan na principu revolvinga u finansijskom upravljanju sredstvima. To je jedini način da se multiplikuje efektivno korišćenje investiranog novca.

2.2 Sektorska i funkcionalna podjela

Prioritetni sektori investiranja su:

- Infrastruktura - poboljšanje standarda građana,
- Zdravstveni sistem,
- Obrazovni sistem-unapređenje obrazovanja,
- Penzijski sistem,
- Privredni razvoj,
- Unapređenje rada državne uprave,
- Stanogradnja.

Investiranje u prioritetne sektore treba biti ostvareno putem međusektorskih i multistrukturnih programa poput:

- **Ekonomsko-socijalnog programa** koji bi sadržavao tri komponente (1) Infrastrukturu, (2) reformisanje zdravstvenog i penzijskog sistema i (3) razvoj zaposlenosti i ljudskih resursa, te
- **Privredno-razvojnog programa** koji bi sadržavao komponente razvoja poljoprivrede, energetike, lokalne inicijative, malog i srednjeg preduzetništva, te stanogradnju.

	Neto investicija u KM	Učešće u RP RS u %
Ekonomsko-socijalni program	592.059.000,00	47
Privredno-razvojni program	667.641.000,00	53
UKUPNO	1.259.700.000,00	100

Pri utvrđivanju omjera u kojem Ekonomsko-socijalni program i Privredno-razvojni program participiraju u ukupnim sredstvima Razvojnog programa RS 2007-2010 korišćeni su sljedeći principi:

- Princip maksimizacije privredno razvojnih programa,
- Princip optimizacije izdvajanja za ekonomsko-socijalne programe da bi bili ostvareni postavljeni ciljevi,
- Princip uravnoteženosti ekonomskog razvoja kao pokretača i nosioca dugoročne održivosti, višeg životnog standarda i hitnosti potreba za smanjenjem siromaštva, te buduće samoodrživosti društvenog razvoja.

Funkcionalna podjela

Specifičnost i autentičnost Razvojnog programa Republike Srpske ogleda se u predviđenom načinu realizacije investicija kojoj prethodi njihova podjela na:

- **Profitabilne javne investicije** - realizacija putem Investiciono-razvojne banke i njenih Fondova,
- **Društveno-korisne javne investicije** – realizacija putem budžetskog sistema Republike Srpske.

2.3 Ekonomsko-socijalni program

Kapacitet, kvalitet i distribucija infrastrukture je ključni faktor u pregledu kapaciteta i konkurentnosti domaće ekonomije. Takođe, ima najznačajniji uticaj na ravnomjeran ekonomski razvoj između regija i kvalitet života. Zbog zacrtanog cilja ubrzanog razvoja privrede Republike Srpske, transportna, energetska i privredna struktura su pod velikim pritiskom. S druge strane, nezavidne ekonomske prilike, kao posljedica prije svega ratnih dešavanja ali i teških tranzicijskih promjena, usloveli su da i stanovništvo trpi veliki finansijski pritisak i udar na životni standard. Kako bi se eliminisali ovi pritisci potrebno je voditi ekonomski razvoj na način da bude prihvatljiv za zahtjeve privrede i zahtjeve stanovništva.

Ekonomski i socijalni razvoj uključuje investicije u magistralne puteve, javni transport, aerodrome, privrednu infrastrukturu, održive energetske kapacitete, stanogradnju, održiv penzijski sistem i zdravstvenu zaštitu.

Ekonomsko- socijalni program podijeljen je na tri komponente:

- Infrastrukturni projekti,
- Projekti reforme zdravstvenog sistema i projekti reforme penzijskog sistema,
- Razvoj zaposlenosti i ljudskih resursa.

Projekti iz ekonomsko-socijalnog programa realizuju se najvećim dijelom po Aneksu Budžeta odnosno pod nadležnošću Ministarstva finansija na tzv. neprofitnoj osnovi.

Infrastrukturni projekti: izgradnja važnih magistralnih i mreže auto-puteva, izgradnja aerodromske infrastrukture, modernizacija željeznica, gasifikacija, izgradnja vodovodne mreže i vodoprivrednih objekata i izgradnja važnih lokalnih puteva.

Republika Srpska ima za cilj uvezivanje u evropsku transportnu mrežu, kako bi na taj način obezbijedila odgovarajuću infrastrukturu koja je ujedno i pretpostavka većeg priliva direktnih stranih ulaganja, što će doprinijeti bržem privrednom razvoju i rastu. Investicije kroz komponentu Infrastrukturni projekti smanjiće disparitete u ekonomskom progresu različitih regija. Putna infrastruktura ima za cilj da pomogne u povećanju konkurentnosti domaće privrede, iskoristi specifične potencijale svih regija, te poveća kapacitete apsorpcije radne snage.

Investiranje u zaštitu okoline, kao sastavni dio infrastrukturnih projekata, odnosno provođenje ekoloških standarda omogućiće zaštitu vodenih resursa, te ispoštovati ekonomske i socijalne potrebe stanovništva po pitanju upravljanja vodama i otpadnim vodama. Bez investiranja u infrastrukturu ugrožava se budući prosperitet i dugoročno pozitivni efekti.

Od ukupnih finansijskih sredstava koja će biti uložena u infrastrukturne projekte, 5% će se uložiti za razvoj infrastrukture u izrazito nerazvijenim i nerazvijenim opštinama Republike Srpske na neprofitnoj osnovi.

Projekti reformisanja zdravstvenog sistema: modernizacija zdravstvene zaštite nabavkom visoko kvalitetnih dijagnostičkih aparata, reorganizacija Fonda zdravstvenog osiguranja, osavremenjavanje kliničkih centara. Cilj je povećanje djelotvornosti i finansijske održivosti zdravstvenog sistema, te povećanje nivoa kvaliteta zdravstvenih usluga.

Projekti reformisanja penzijskog sistema: u 2007. godini napori na sistemskom rješavanju problema i reformi sistema penziono-invalidskog osiguranja prioritetno će biti usmjereni na sljedeće aktivnosti:

- U pripremi je Prijedlog strategije reforme penzijskog i invalidskog sistema u Republici Srpskoj u kojoj će biti predloženo uvođenje novog modela penzijskog i invalidskog osiguranja u RS koji se temelji na tri stuba, u cilju stvaranja održivog obaveznog osiguranja i uvođenje dodatnih vidova penzijskog osiguranja;
- Prijedlog novog načina upravljanja akcijama Fonda PIO u cilju jačanja finansijskih mogućnosti Fonda i odgovornijeg odnosa prema sredstvima ostvarenim privatizacijom,
- Jačanje kapaciteta kontrolno nadzornih institucija u cilju bolje naplate doprinosa; reorganizacija Fonda PIO, privatizacija imovine u vlasništvu Fonda PIO.

Reformisanje penzijskog sistema i reformisanje zdravstva spadaju u kategoriju neodložnih strukturalnih reformi koje imaju kratkoročno velike fiskalne troškove, ali srednjeročno povećavaju fiskalnu održivost.

Projekti za razvoj zaposlenosti i ljudskih resursa: Unapređenje sistema obrazovanja obnovom i rekonstrukcijom osnovnih i srednjih škola i javnih visokoškolskih ustanova, ulaganjem u učila, informatičku pismenost i održive projekte razvoja obrazovanja i projekte razvoja istraživačkih kapaciteta.

Kreiranje novih radnih mjesta bilo je ključno pitanje svih zemalja novih članica Evropske unije. S tom problematikom susrelo se i domaće tržište rada. Stoga, posmatrano s dugoročnog stanovišta, dalja reforma obrazovnog sistema ostaje prioritet Vlade RS. Ulaganje u znanje je direktno investiranje u razvoj. Sticanje znanja i podsticanje inovativnosti i kreativnosti može u svijetu naprednih tehnologija i brzih promjena biti jedan od najvažnijih aduta za hvatanje priključka sa uspješnim ekonomijama.

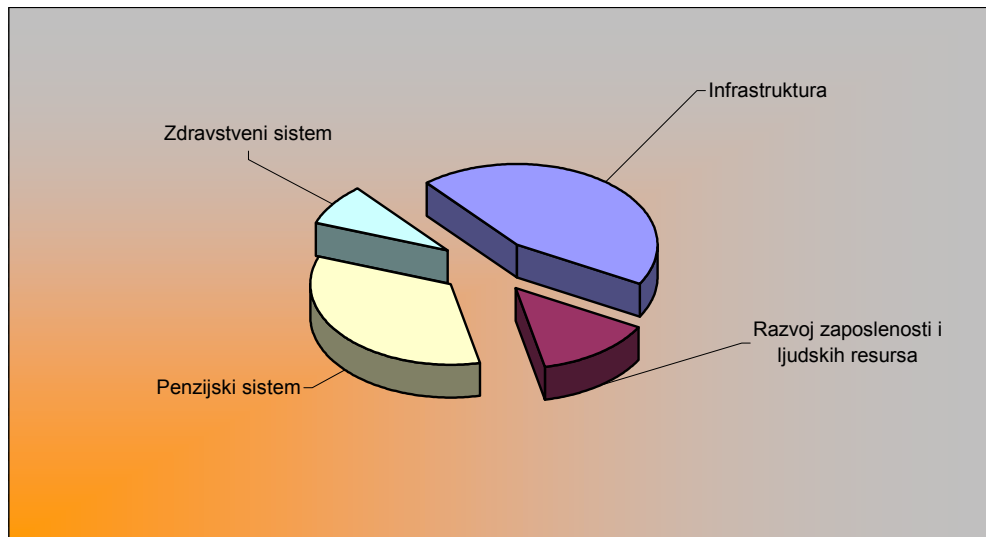
Kompletna reforma obrazovnog sistema ima za cilj, uz konstantan rast ulaganja, stvaranje tržišta kvalitetnih i konkurentnih ljudskih resursa kao navjažnije poluge dugoročnog razvoja.

S druge strane, kratkoročno, za ljudske resurse cilj je mobilizovati veliki potencijal radne snage javnim radovima, ohrabivanjem preduzetništva, posebno malog i srednjeg preduzetništva, te osposobljavanjem savremenog tržište rada i vještina.

Struktura ulaganj u Ekonomsko-socijalni program je sljedeća:

Sektor	Ukupno u KM	Učešće u RP RS u %
Infrastruktura	262.059.000	20,80
Razvoj zaposlenosti i ljudskih resursa	80.000.000	6,35
Penzijski sistem	200.000.000	15,88
Zdravstveni sistem	50.000.000	3,97
Ukupno	592.059.000,00	47

Generalno, očekuje se pozitivan uticaj investiranja u ekonomsko-socijalnu infrastrukturu prije svega zbog podržavanja ekonomskog rasta i konkurentnosti domaće ekonomije, te rasta zaposlenosti zbog apsorpcije značajne radne snage tokom realizacije javnih investicija. Na ovaj način direktnim angažovanjem nekvalifikovane i polukvalifikovane radne snage tokom javnih radova RP RS imaće pozitivan uticaj i na smanjenje siromaštva u Republici Srpskoj.

2.4 Privredno-razvojni program

Investiranje u proizvodnu oblast predstavlja neophodan uslov za pokretanje novog proizvodnog i ekonomskog ciklusa u Republici Srpkjoj. Imajući na umu neadekvatnu tehnološku bazu i nedostatak automatizacije u poređenju sa naprednim evropskim privredama, logičan je i ekonomski jedino opravdan izbor investiranja u oblasti komparativnih prednosti domaće privrede te u izvozno orjentisanu proizvodnju. Aktiviranje ove proizvodnje biće esencijalni pokretač ekonomskog rasta odnosno rasta zaposlenosti. Kao oblasti komparativnih prednosti definisane su grane poljoprivrede, vodoprivreda, energetika, turizam i ekologija. Najveći izazov je pravilno utvrditi uslove koje takve investicije trebaju ispunjavati, odnosno kvalitetno procijeniti potencijale pojedinih grana. Posebnu pažnju treba posvetiti strategiji promocije i distribucije odnosno same prodaje takvih proizvoda i usluga. Cilj Razvojnog programa RS 2007-2010 je da obezbijedi da Republika Srpska ima poslovno okruženje i infrastrukturu koja je čini pogodnijom za investiranje od drugih lokacija u ovom dijelu Evrope i time pokazati da je sposobna privući najkvalitetnije direktne investicije. Ulaganje u proizvodnju na gore navedeni način šalje takvu sliku i poruku van granica.

Privredno-razvojna komponenta je podijeljena na sljedeće projekte:

- Projekti iz oblasti komparativnih prednosti RS
- Projekti razvoja preduzetništva:
  - Podrška izvozno orjentisanoj proizvodnji
  - Projekti podrške SME
  - Projekti Start-up kredita
- Projekti korporativnog restrukturiranja
- Projekti podrške lokalnim inicijativama
- Projekti stanogradnje

Projekti iz oblasti komparativnih prednosti: plasmani za podsticaj poljoprivredne proizvodnje, za izgradnju malih hidrocentrala, podsticaj turizma, iskorištavanja energetskih potencijala, za prerađivačke kapacitete kao supstitut velikom uvozu hrane.

Poljoprivreda i energetika su ključne komparativne prednosti čiji potencijal treba biti iskorišten stimulativnim kreditnim aranžmanima. Naime, s obzirom na obnovljivi energetski potencijal, pitanje energetike je veoma važno, posebno u kontekstu regionalne saradnje, jer je BiH jedna od zemalja potpisnica Atinskog memoranduma*. Investiranje u održive energetske izvore unapređuje energetska efikasnost te podstiče korištenje obnovljivih izvora energije. Iako postoje veliki izvozni potencijali za hidro i termalnu energiju ograničenja su u limitiranim kapacitetima, malom učešću privatnog sektora i velikim rizicima.

Na osnovu uspostavljanja Energetske zajednice za jugoistočnu Evropu otvara se mogućnost integrisanja BiH i Republike Srpske u energetska tržišta Unije, bez obzira na fazu u Procesu stabilizacije i pridruživanja u kojoj se nalazi.

Istovremeno, u oblasti poljoprivrede treba preduzeti sve potrebne mjere kako bi se domaći poljoprivredni proizvodi plasirali na jedinstvenom tržištu EU. RS se želi u potpunosti pripremiti za preuzimanje Zajedničke poljoprivredne politike EU i njenih instrumenata (fondovi zajedničke poljoprivredne politike), koje bi u budućnosti koristili njeni poljoprivrednici. Cilj ulaganja u poljoprivredu je i povećanje proizvodnje u ciljanim oblastima kako bi se, prije pristupanja evropskim kvotama proizvoda, poljoprivredna proizvodnja u Republici Srpskoj podigla na nivo koji bi omogućio zadovoljavajući tretman na tržištu Evropske unije.

Ruralni razvoj će u narednom periodu biti jedan od prioriteta. Podsticaj za formiranje klastera u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji je jedan od glavnih ciljeva IRB RS da bi se što bolje iskoristile komparativne prednosti koje RS ima u ovoj oblasti. Glavni ciljevi horizontalnog i vertikalnog uvezivanja (klasteri) je obezbjeđivanje sigurnog tržišta za poljoprivredne proizvođače jer se time omogućuje plasman njihovih proizvoda te s druge strane obezbjeđuje se siguran izvor sirovina za prehrambene proizvodne kapacitete kao jedan od najznačajnijih uslova kontinuiteta proizvodnje i drugo.

Osim toga, udruživanjem snaga postiže se bolja konkurentnost, veće mogućnosti za izvoz. Ono u čemu RS sigurno ima veliki potencijal je svakako proizvodnja visokokvalitetne organske hrane.

Projekti razvoja preduzetništva:

- **Projekti podrške izvozno orjentisanoj proizvodnji** - kreditne linije podrške izvozno orjentisanoj proizvodnji,
- **Projekti podrške SME** - kreditne linije za podsticanje preduzetništva,
- **Projekti podrške pokretanju preduzetništva** – plasmani, inkubatori za podsticanje preduzetništva, kreditne linije Start-up za početnike,

---

* Memorandum o razumijevanju o regionalnom tržištu energije u Jugoistočnoj Evropi i njegovom integrisanju u unutrašnje tržište energije Evropske zajednice, "Atinski memorandum 2003", potpisali su 08.12.2003. godine u Atini predstavnici Albanije, BiH, Bugarske, Hrvatske, Rumunije, Turske, Državne zajednice Srbije i Crne Gore, Makedonije, UMK-a za Kosovo, Evropske zajednice, te Grčka, Italija i Austrija kao politički učesnici procesa. Specijalni koordinator Pakta stabilnosti kao sponzor, i Mađarska, Moldavija i Slovenija kao posmatrači.

Projekti korporativnog restrukturiranja: Podsticanje i subvencionisanje programa korporativnog restrukturiranja i stečaja

Da bi preduzeća mogla opstati u sve većoj konkurenciji na domaćem, a pogotovo uspješno se nositi sa konkurencijom na inostranom tržištu, ona se za to moraju pripremiti i stalno osposobljavati. Radi se o transformacionim aktivnostima kojim će se, kroz vlasničko, tržišno, upravljačko, organizaciono i finansijsko restrukturiranje, preduzeća osposobiti da se korišćenjem konkurentske prednosti uključe u međunarodnu podjelu rada. Izazovi su prisutni i na razvoju institucionalne infrastrukture u smislu podrške poslovnog restrukturiranja kao što su: razvoj finansijskog tržišta, berzansko poslovanje i kultura raspolaganja akcijama, antimonopolsko zakonodavstvo i usklađivanje propisa sa važećim propisima iz Evropske Unije.

Vlasničko restrukturiranje, odnosno promjena strukture kapitala, dovodi do upravljačkog restrukturiranja, kao procesa koji utiče na poslovnu efikasnost i efektivnost preduzeća. Suštinu ovog restrukturiranja čini uvođenje modernog, profesionalnog sistema menadžmenta, po uzoru na preduzeća razvijenih zemalja tržišne privrede. Posebno je problematično upravljanje u preduzećima u kojima je država većinski vlasnik, pa su donošenjem Standarda za upravljanje akcionarskim društvima i Zakona o akcijskom fondu stvorene pravne, a organizacijom Investiciono-razvojne banke stvaraju se i institucionalne pretpostavke za profesionalizaciju upravljanja državnim kapitalom.

Poseban pristup u razvoju privrede zahtijeva pitanje postojećih državnih preduzeća, uglavnom nelikvidnih, opterećenih dugovanjima, privatizaciono neinteresantnih i tržišno nekonkurentnih. Ovi privredni subjekti prije pozicioniranja na tržištu zahtijevaju njihovo korporativno restrukturiranje.

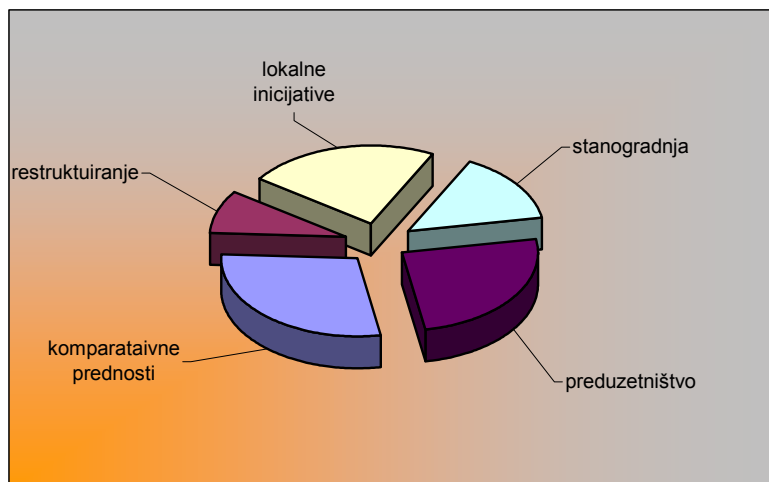
Radi se o promjeni statusnog organizovanja privrednih subjekata, rješavanju pitanja fiktivno zaposlene radne snage i dugovanja prema zaposlenim, nagomilanim dugovanjima prema fondovima i promjeni poslovnog plana, a investiranje se vrši po pojedinačnim programima.

Projekti podrške lokalnim inicijativama - plasmani sredstava za infrastrukturne i slične projekte od lokalnog značaja.

Projekti stanogradnje - plasmani podsticajnih sredstava za stanogradnju. Podsticajna stanogradnja je jedan od važnih segmenata poboljšanja egzistencijalnog nivoa stanovništva RS. Ovaj program, zajedno sa programom podrške proizvodnji biće realizovan putem Investiciono-razvojne banke s ciljem sniženja cijene kvadratnog metra stambenog prostora i povećanog zapošljavanja apsorpcijom nekvalifikovane i polukvalifikovane radne snage intenzivnijom stambenom izgradnjom.

Sredstva predviđena za investiranje u proizvodno-razvojni program putem Investiciono-razvojne banke iznose **667.641.000,00 KM**.

Sektor	Ukupno u KM	Učešće u RP RS u %
Komparativne prednosti	190.621.000	15.1
Preduzetništvo i SME	167.000.000	13.2
Korporativno restrukturiranje i stečaj	60.000.000	4.8
Lokalne inicijative	150.020.000	12
Stanogradnja	100.000.000	7.9
Ukupno	667.641.000	53

Strukturu Investiciono-razvojne banke čini i **Fond za razvoj istočnog dijela Republike Srpske** sa obavezom da kroz različite projekte portfolio ovog Fonda bude **200 miliona KM**.

Operativno, investicije iz tzv. proizvodne komponente biće realizovane putem Investiciono-razvojne banke Republike Srpske i Fondova u njenom sastavu. Radi se o namjenski kreiranim kreditnim linijama koje će uz minimalne kamatne stope u procesu otplate stvarati značajan revolving fond i time postati trajan izvor podsticajnih kreditnih sredstava.

Sumarno, sve aktivnosti, programi i podkriterijumi investicija IRB RS utvrđuju se Strateškim planom investicija Investiciono-razvojne banke koji odobrava Vlada Republike Srpske.

Pregled strateških i prioritarnih ciljeva IRB RS

Strateški ciljevi	Prioritetni ciljevi	Mjere
POVEĆANJE INVESTICIJA I RAZVOJ	1. Unapređenje poljoprivredne proizvodnje	1.1. Razvoj finansijskih instrumenata za podršku poljoprivredi 1.2. Podrška klasterima
	2. Podrška malom i srednjem preduzetništvu	2.1. Razvoj različitih finansijskih instrumenata za podršku MSP 2.2. Podrška tzv. Start-up-u preduzeća 2.3. Podrška partnerstvu i klasterizaciji MSP
	3. Stambeno-poslovna izgradnja	3.1. Kreiranje kreditnih aranžmana za preduzeća iz građevinskog sektora 3.2. Kreiranje povoljnijih uslova za stambeno zbrinjavanje posebnih grupa stanovništva (izbjeglice, mladi, stručni kadrovi)
	4. Izgradnja infrastrukturnih objekata u RS	4.1. Podrška opštinama za poboljšanje lokalne infrastrukture (kroz obveznice)
	5. Povećanje zaposlenosti	5.1. Podrška projektima koji za rezultat imaju povećanje zaposlenosti
	6. Podrška proizvodnji za smanjenje uvozne zavisnosti i podrška projektima izvoza	6.1. Stimulacija izvoznih aktivnosti kroz jačanje domaće privrede 6.2. Podrška projektima koji direktno utiču na smanjenje uvozne zavisnosti
	7. Ravnomjeran regionalni razvoj	7.1. Investiranje u ruralna područja 7.2. Podrška finansiranju samoodrživih projekata u istočnom dijelu RS
	8. Unapređenje korporativnog upravljanja i tržišta kapitala	8.1. Jačanje upravljačkih i menadžerskih kapaciteta kroz poboljšanje korporativnog upravljanja i jačanje konkurentne pozicije preduzeća 8.2. Aktivno učešće na finansijskom tržištu kroz upravljanje portfeljom 8.3. Podsticanje povećanja likvidnosti (dubine) tržišta
	9. Efikasan proces sprovođenja privatizacije i restrukturiranje preduzeća u kontekstu privatizacije	9.1. Ubrzavanje prodaje državnog kapitala 9.2. Restruktuiranje preduzeća opterećenih dugovima, u cilju povećanja njihove atraktivnosti radi uspješne privatizacije 9.3. Iskorištavanje ostvarenih privatizacionih prihoda za dalje jačanje i razvoj preduzeća 9.4. Proces redovne kontrole ispunjenja ugovorom preuzetih obaveza u privatizovanim preduzećima kako bi se obezbijedilo ostvarenje ciljeva određenih strategijom privatizacije istih

	10. Podrška investicijama	10.1. Promosivanje komparativnih prednosti pojedinih lokaliteta u cilju podsticanja direktnih stranih investicija 10.2. Promocija preduzeća i neiskorištenih kapaciteta RS-a za investiranje
	11. Zaštita životne sredine	11.1. Podrška projektima kojim je sekundarni cilj zaštita životne sredine

Navedene ciljeve Banka će ostvarivati kroz proces koordinisanog profesionalnog upravljanja imovinom Fondova Republike Srpske, a u skladu sa usvojenim planom i politikom Banke, te Zakonima koji propisuju vrste i način ulaganja imovine tih fondova.

2.5 Strateški projektni kriterijumi

Projekti za investiranje biraju se na osnovu strateških kriterijuma poput:

- Investiciono ulaganje, bez tekuće potrošnje,
- Uticaj investicije na ljudske resurse (obrazovanje, zapošljavanje, životni standard...),
- Mogućnost sufinansiranja projekta,
- Uticaj na ravnomjeran regionalni razvoj,
- Usklađenost sa sektorskim strategijama Republike Srpske.

Strateški kriterijumi zahtijevaju operacionalizaciju u skladu sa pojedinim investicionim projektima, ali definisani na gore navedeni način predstavljaju eliminacioni kriterijum pri prvoj selekciji projekata.

Sastavni dio Razvojnog programa RS 2007-2010 čine Uputstvo za pripremu prijedloga projekata za Razvojni program RS i Formular za prijedloge projekata za finansiranje iz sredstava Razvojnog programa RS.

Uputstvo za pripremu prijedloga Projekata za RP RS između ostalog definiše i univerzalne kriterijume za odabir projekata i to:

- Ukupan broj korisnika - ovim kriterijumom ocjenjuje se ukupan broj ljudi koji će imati direktnu korist od apliciranog projekta;
- Finansijska opravdanost - ovim kriterijumom ocjenjuju se finansijske povoljnosti koje će imati direktni korisnici apliciranog projekta;
- Ekonomska opravdanost - ovim kriterijumom ocjenjuje se koje će ekonomske povoljnosti imati RS od implementacije apliciranog projekta;
- Socijalna opravdanost - ovim kriterijumom ocjenjuje se koje će socijalno-društvene pogodnosti donijeti eventualna implementacija apliciranog projekta (smanjenje siromaštva, raspodijela prihoda itd);
- Uticaj na okruženje - ovim kriterijumom ocjenjuje se koje će indikacije implementacija apliciranog projekta imati na okruženje sa stanovišta ekološke prihvatljivosti;

- Sposobnost za implementaciju - ovim kriterijumom ocjenjuje se stepen sposobnosti organizacije koja aplicira projekat;
- Sposobnost održivosti - ovim kriterijumom ocjenjuje se stepen samoodrživosti apliciranog projekta.

Ocijenjivanje i odobravanje projekata po navedenim kriterijumima u nadležnosti je **Savjeta za razvoj kojeg formira Vlada Republike Srpske**.

Realizacija projekata investiranja po usvojenom Razvojnom programu RS vrši se u skladu sa podzakonskim aktima iz oblasti javnih ulaganja.

2.6 Dinamika finansiranja javnih investicija-preliminarno

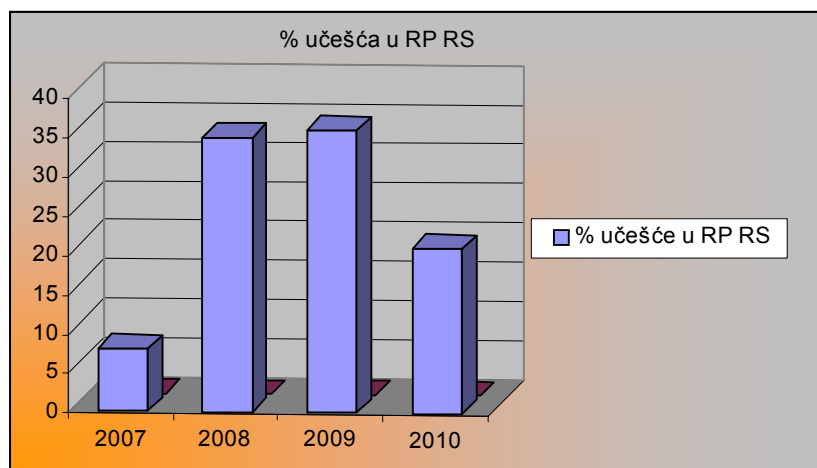
Pošto se radi o značajnom prilivu efektivnog novca s ciljem održavanja makroekonomske stabilnosti i pozitivnog trenda privrednog rasta, ali i izbjegavanja eventualnih inflatornih udara neophodno je utvrditi dinamiku finansiranja javnih investicija. U preliminarno utvrđenoj dinamici finansiranja javnih investicija akcentirana je druga godinu u investicionom ciklusu kako bi se znatnije stimulisali procesi pokretanja novih investicija kroz čitav period.

	2007	2008	2009	2010
Učešće u RP RS (u %)	8	35	36	21
Dinamika investiranja (u KM)	100.776.000	440.895.000	453.492.000	264.537.000

Predložena dinamika finansiranja javnih investicija rezultat je analize i sagledavanja:

- Realnosti izvršenja sa stanovišta potrebnog vremena za provođenje procedura,
- Značaja pojedinih investicija,
- Kapaciteta, te ljudskih resursa implementatora,
- Usklađenosti sa drugim preduslovima (npr. sufinansiranje od strane međunarodnih finansijskih institucija),
- Dinamičke uslovljenosti - završetak jednog projekta (ili faze) uslovljava početak drugog,
- Sinergetskog efekta.

Dinamika finansiranja **data je u preliminarnom okviru** jer proces predlaganja projekata sa svim projektnim elementima poput finansijske i vremenske određenosti tek predstoji.

Cilj je da sredstva koja se ulože kroz određene investicije dožive svoju multiplikaciju i time omoguće da se ista iskoriste za otpočinjanje narednih investicionih projekata.

S obzirom da se radi o višegodišnjem ciklusu sljedeća specifičnost RP RS sadržana je u obavezi da se rezervisana, a neaktivna novčana sredstva, u međuvremenu do povlačenja za određene projekte, investiraju u skladu sa Zakonom o investiranju javnih sredstava. Time sredstva ostvaruju svoj prihod i u neaktivnom periodu.

Razvojni program Republike Srpske 2007-2010, sa svojim inovativnim pristupom, karakteriše:

- Kontinuitet finansiranja javnih investicija iz perioda u period putem multiplikovanja sredstava koja će se koristiti kroz profitni dio ovog Programa,
- Visok stepen odgovornosti svih korisnika sredstava za navedene projekte zbog obaveze vraćanja sredstava.

2.7 Sufinansiranje

Finansijska konstrukcija RP RS predviđa kao izvor finansiranja korišćenje sredstava ostvarenih privatizacijom Telekoma RS. Uveden je i model sufinansiranja. Kao dodatni izvori finansiranja predviđaju se sredstva međunarodnih finansijskih institucija, privatni izvori putem Public-private partnership i sredstva lokalnih zajednica.

Kako bi bio preciziran pojam sufinansiranja neophodne je isto razdvojiti u tri grupe:

1. **Sufinansiranje u saradnji sa javnim sektorom (Public private partnership)** - koje podrazumijeva zajednička ulaganja sa opštinama i sa privatnim preduzećima. Koncept javno-privatnog partnerstva smanjuje ukupne troškove, a učešćem privatnog sektora smanjuju se troškovi poreskih obveznika te pojačava privatna finansijska inicijativa;
2. **Sufinansiranje putem komercijalnih banaka** - s obzirom da se značajan dio sredstava iz programa javnih investicija plasira na kreditnoj osnovi putem komercijalnih banaka predviđeno je i učešće banaka vlastitim sredstvima u ukupnom iznosu investicije prema krajnjim korisnicima sredstava;

3. **Sufinansiranje u saradnji sa međunarodnim organizacijama** - na način da se zajednički ulaže u projekte javnih investicija sa međunarodnim finansijskim institucijama poput Svjetske Banke i EBRD-a koje su i do sada pokazivale spremnost da participiraju u projektima gdje su postojala sredstva za ulaganje od strane zvaničnih institucija.

Osnovni cilj sufinansiranja projekata javnih investicija, jeste prenos dijela odgovornosti na partnere poput opština ili privatnih preduzeća, kako bi se obezbijedio veći angažman na svakom projektu, te da bi bio pokrenut proces razvoja ljudskih resursa koji će se na nižim nivoima vlasti baviti upravljanjem projektima. Takođe, predviđeno je da se kroz plasman sredstava putem komercijalnih banaka obezbijedi povrat sredstava u određenom periodu i nastavak sljedećeg investicionog ciklusa. Kroz sufinansiranje sa međunarodnim finansijskim organizacijama postiže se indirektan efekat slanjem poruke da se radi o sigurnom i poželjnom investicionom ambijentu. Pored toga otvaraju se mogućnosti za apliciranje drugih investicionih projekata kod mnogih međunarodnih fondova.

2.8 Nadzor i izvještavanje

Pojedinačne investicije ne trebaju biti opšteg karaktera već treba da doprinose ostvarivanju opštih interesa i trebaju biti iskazane kao željeno promijenjeno stanje sa konkretnim vidljivim rezultatima, a ne kao proces.

Sve izabrane investicije zasnivaju se na utvrđenim: direktnim efektima (mjerljivi kvantitativni pokazatelji), indirektnim efektima (posmatrani u mjerljivim pokazateljima srodnih ili komplementarnih oblasti) i katalitičkim efektima (stepen poboljšanja standarda života građana).

Upravo u skladu sa željenim efektima od svih investicija, potrebno je posebnu pažnju dati procesu nadzora i izvještavanja o toku i realizaciji svih investicija kako bi se postigao efekat dugoročne efikasnosti i transparentnosti.

Ključno je da se projektom aktivno upravlja kako bi se obezbijedilo da se planirane aktivnosti ostvare na vrijeme i u okviru predviđenog budžeta. Implementatori projekta podnose Ministarstvu finansija kvartalno (a na zahtjev i u kraćim vremenskim intervalima) izvještaje o realizaciji projekata. Ministarstvo finansija može tražiti podatke o realizaciji projekata direktno od Investiciono-razvojne banke Republike Srpske. U slučaju nepredviđenih problema, implementator projekta zajedno sa resornim ministarstvom daje prijedloge za njihovo rješavanje i bez odlaganja obavještava Ministarstvo finansija.

Izvještaje o realizaciji projekata Ministarstvo finansija dostavlja polugodišnje Savjetu, a Savjet, na osnovu dobijenih izvještaja, donosi ključne odluke o daljim aktivnostima i izvještava Vladu Republike Srpske.

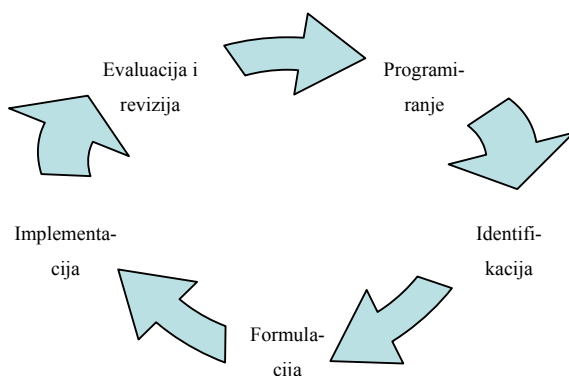
Nakon što se projekat realizuje prema projektnom planu, resorno ministarstvo, u saradnji sa predlagačem projekta, zaključuje projekat i sačinjava završni izvještaj koji dostavlja Ministarstvu finansija, a Ministarstvo finansija Savjetu.

Nadzor nad javnim investicijama mora neophodno ostati u ingerenciji Vlade RS, tj. Ministarstva finansija i resornog Ministarstva, u zavisnosti na koju se oblast odnosi investicija, u smislu praćenja realizacije i poštovanja osnovnih principa i kriterija na osnovu kojih je određeni projekat dobio status javne investicije. Na ovakav način obezbijediće se potpuno upravljanje procesom javnog investiranja i kroz to će se dobiti puni efekat sredstava namijenjenih za javne investicije.

2.9 Upravljanje projektnim ciklusom

Vođenje projekata u okviru RP RS biće po tzv. integrisanom pristupu. Integrisani pristup podrazumijeva nekoliko međusobno uslovljenih faza i tri ključna principa:

1. Donošenja odluka o kriterijumima i procedurama posebno za svaku fazu projektnog ciklusa,
2. Svaka faza projektnog ciklusa je progresivna - svaka završena faza treba biti povezana sa uspjehom naredne, i
3. Novo programiranje i identifikacija projekata zavisi od rezultata monitoringa i evaluacije koji obezbjeđuje povratne informacije (feedback)

U praksi trajanje i važnost svake faze ciklusa varira u zavisnosti od vrste projekta i zadatih ciljeva što znači da je obezbjeđenje adekvatnog vremena i izvora u procesu identifikacije i formulacije projekta od ključne važnosti za dizajniranje i efektivnu implementaciju izvodljivih projekata.

PCM – Upravljanje projektnim ciklusom osigurava da su projekti **relevantni** u odnosu na dogovorene strategije i realne probleme ciljne grupe, **izvodljivi** sa realistično utvrđenim ciljevima, te **održivi** rezultata. Radi ostvarenja navedenog potrebno je obezbijediti aktivno učešće ključnih donosioca odluka, korišćenje logičke matrice u povezivanju ključnih elemenata projekta (problemi, ciljevi, strategije, donosioci odluka), uključivanje ključnih kvalitativnih kriterijuma u svakoj fazi projektnog ciklusa, te proizvesti ključne dokumente dobrog kvaliteta u svakoj fazi kao podršku dobrom informisanju donosioca odluka. U dizajniranju i povezivanju ključnih elemenata projekta biće korišten pristup izrade logičkih matrica.

Pristup korišćenja logičkih okvira (LFA) dizajniran je kako bi eliminisao tri osnovna problema u upravljanju projektima:

- Planiranje je preopširno, bez jasno definisanih ciljeva,
- Upravljačke odgovornosti su nejasne, i

- Evaluacija se svodi na reklamni proces, bez analiziranja da li su projektni ciljevi zaista ostvareni.

LFA je analitički proces i set instrumenata koji treba da podrže planiranje i upravljanje projektom. Obezbeđuje set interlockong koncepata koji se koriste kao dio iterativnog procesa u strukturiranju i sistematičnoj analizi projektnog programa ili ideje.

LFA omogućuje da informacije budu analizirane i organizovane na sveobuhvatan način tako da važna pitanja mogu biti razmatrana, slabosti identifikovane i donosioci odluka informisani zbog njihovog boljeg razumijevanja, sve s namjerom prepoznavanja koji projektni ciljevi trebaju biti ostvareni. **Nakon analitičkog procesa koristi se logička matrica** kao proizvod analitičkog procesa.

2.9.1 Logička matrica

Opis projekta	Indikatori	Izvor za verifikaciju	Pretpostavke
Sveukupni cilj - učešće projekta u ciljevima i politikama	Kako izmjeriti cilj uključujući kvalitet, kvantitet i vrijeme?	Kako će informacije biti prikupljene, kada i od koga?	Koje se pretpostavke moraju uzeti u obzir da bi postigli sveukupni cilj?
Svrha - direktne koristi za ciljne grupe	Kako izmjeriti svrhu uključujući kvalitet, kvantitet i vrijeme?	Kako će informacije biti prikupljene, kada i od koga?	Koje se pretpostavke moraju uzeti u obzir da bi postigli svrhu?
Rezultati -proizvodi ili usluge kao rezultat projekata	Kako izmjeriti rezultate uključujući kvalitet, kvantitet i vrijeme?	Kako će informacije biti prikupljene, kada i od koga?	Koje se pretpostavke moraju uzeti u obzir da bi postigli rezultate?
Aktivnosti - koje se moraju preduzeti da bi dobili željene rezultate			

Logički okvir se koristi u svim fazama tzv.Upravljanja projektnim ciklusom (PCM) na sljedeći način:

U fazi **identifikacije** logički pristup pomaže u analizi postojeće situacije, istraživanju relevantnosti predloženog projekta i identifikaciji potencijalnih ciljeva i strategija.

U fazi **formulacije**, LFA podržava proces pripreme projektne dokumentacije sa preciznim ciljevima, mjerljivim rezultatima, stretegijom upravljanja rizikom i definisanim nivoima upravljačke odgovornosti.

U fazi **implementacije** LFA obezbeđuje ključnom menadžmentu sredstvo za podršku ugovaranju i planiranju operativnog posla i monitoringu.

U fazi **evaluacije ili revizije** Logička matrica daje pregled planiranog i izvršenog.

U procesu primjene Logičkog pristupa treba imati na umu kako prednosti tako i potencijalne poteškoće primjene na način kako je dato u sljedećoj tabeli:

Element	Prednosti	Zajednički problemi
Analiza problema i postavljanje cilja	<ul style="list-style-type: none"> - Potrebna sistematska analiza problema koji će uključiti povezanost uzroka i efekata - Uspostavljanje logične veze između načina i ciljeva - Postavljanje projekta u granicama razvoja konteksta (krajnji cilj i svrha) - Podrška ispitivanju rizika i upravljanju izvršenja rezultata 	<ul style="list-style-type: none"> - Uspostavljanje koncenzusa oko prioriternih problema - Uspostavljanje koncenzusa oko projektnih ciljeva - Redukovanje ciljeva kroz linearni lanac - Neodgovarajući nivo detaljisanja (ili premalo ili previše)
Indikatori i izvori za verifikaciju	<ul style="list-style-type: none"> - Potrebna analiza kako izmjeriti postizanje ciljeva i u kvalitativnom i u kvantitativnom smislu - Pomoć pri uspostavljanju jasnoće i specifikacije ciljeva - Pomoć pri uspostavljanju okvira za monitoring i evaluaciju 	<ul style="list-style-type: none"> - Pronalaženje odgovarajućih i praktičnih indikatora za najviši nivo ciljeva i za projekte koji imaju "kapaciti bilding" i "procesne" ciljeve - Uspostavljanje nerealnih ciljeva u ranoj fazi planiranja procesa - Oslanjanje na projektne izvještaje kao glavni osnov za verifikaciju, bez detaljisanja od koga dolazi informacija
Format i aplikacija	<ul style="list-style-type: none"> - Povezanost problema analize i uspostavljanja ciljeva - Naglašavanje važnosti analize stejkholdera u smislu definisanja "čiji problem" i „ko dobija“ - Vizualna pristupnost i lako razumijevanje 	<ul style="list-style-type: none"> - Pripremljeni mehanički i birokratski zahtjevi koji nisu uzeli u obzir analizu problema, uspostavljanje ciljeva i odabir strategije - Upotrebljivani način kontrole od vrha ka dnu prestriktno upotrebljavan - Udaljenost predmeta sa ključnim koncepcijama - Postati „fetiš“ umjesto koristan

3. Investicije u toku - Program javnih ulaganja RS 2007-2009 ("PIP RS 2007-2009")

Pored investicija podržanih sredstvima ostvarenim privatizacijom Telekoma Srpske, iz Budžeta Republike Srpske i drugih izvora sredstava finansira se dio javnih investicija putem Programa javnih ulaganja.

U proteklim godinama, programiranje *rolling* ulaganja je uspostavljeno putem izrade srednjoročnog dokumenta pod nazivom Program javnih ulaganja (Public Investment Program - PIP) za Republiku Srpsku. PIP je zasnovan na planiranju i upravljanju javnim ulaganjima u okviru srednjoročnog fiskalnog okvira koji pruža Dokument okvirnog budžeta, te sektorskih politika i prioriteta. PIP usvaja Vlada Republike Srpske svake godine za trogodišnji period.

Dakle, nezavisno od Razvojnog programa RS 2007-2010. godina (RP RS), nastavljene su aktivnosti u sklopu Programa javnih ulaganja RS, te je od strane Ministarstva finansija, a u saradnji sa svim ministarstvima Vlade RS, pripremljen Program javnih ulaganja Republike Srpske za period 2007-2009. godina ("PIP RS 2007-2009").

Osnovna namjena "PIP RS 2007-2009" jeste da prikaže cjelovitu sliku javnih investicija u Republici Srpskoj, i to investicija u toku za čiju realizaciju su obezbijeđeni izvori finansiranja i novih prioritetnih investicija za čije finansiranje je izvjesno da će sredstva biti obezbijeđena.

"PIP RS 2007-2009" sadrži (kao prilog) i spisak prioritetnih projekata kandidovanih od strane resorno nadležnih ministarstava u skladu sa opštim razvojnim ciljevima i pojedinačnim sektorskim strategijama, ali za čije finansiranje u periodu kandidovanja nisu obezbijeđeni, niti izvjesni izvori sredstava.

Izvori finansiranja projekata mogu biti:

- Ino sredstva, i to kreditna i donatorska sredstva međunarodnih finansijskih institucija (Svjetska banka-WB, Evropska investiciona banka-EIB, Evropska banka za obnovu i razvoj-EBRD, Razvojna banka Savjeta Evrope-CEB, Međunarodni fond za razvoj poljoprivrede-IFAD, Evropska komisija, Fond za ekonomsku razvojnu saradnju-EDCF, Organizacija zemalja izvoznica nafte-OPEC Fond za međunarodni razvoj, i druge) i Vladâ pojedinih zemalja,
- Domaća sredstva, i to: budžetska sredstva namjenski izdvojena za finansiranje javnih investicija; budžetska sredstva namjenski izdvojena u okviru resorno nadležnih ministarstava za kofinansiranje projekata; budžetska sredstva u okviru kapitalnih rashoda i tekućih grantova pojedinih ministarstava; sredstva gradova, opština, javnih preduzeća, fondova i krajnjih korisnika za kofinansiranje projekata; koncesije, i drugo.

3.1 Investicioni projekti sa obezbijedenim izvorima finansiranja

Iz "PIP RS 2007-2009" vidljivo je da se za realizaciju projekata planira uložiti 1.217.531.000,00 KM iz svih izvora finansiranja (u 2007. godini 328.014.000,00 KM, u 2008. godini 479.771.000,00 KM i u 2009. godini 409.746.000,00 KM), u čemu su ino kreditna i grant sredstva 983.143.000,00 KM ili 80,75% (ino kreditna sredstva 807.006.000,00 KM, ino grantovi 176.137.000,00 KM)

U 2007. godini u Budžetu RS za finansiranje projekata planirana su sredstva u iznosu od 65.988.000,00 KM (uključujući i iznos od 38.300.000,00 KM planiran Budžetom RS u dijelu "ostala budžetska potrošnja", na stavki "821800-javne investicije" za finansiranje prioritetnih projekata javnih ulaganja u RS), i procijenjena potreba za ovim sredstvima u 2008. godini u iznosu od 55.797.000,00 KM i u 2009. godini u iznosu od 58.797.000,00 KM, što ukupno iznosi 180.582.000,00 KM u posmatranom trogodišnjem periodu (napominjemo da procijenjena budžetska sredstva za 2008. i 2009. godinu uključuju i sredstva od prodaje Rafinerijâ Brod i Modriča, i to u 2008. godini 20.000.000,00 KM i u 2009. godini 28.896.000,00 KM). Učešće budžetskih sredstava u finansiranju projekata iz PIP-a u posmatranom trogodišnjem periodu iznosi 14,83%. Iz ostalih izvora potrebno je u istom periodu izdvojiti 53.806.000,00 KM ili 4,42%.

3.2 Planirana ulaganja po sektorima 2007-2009.

U narednoj tabeli dajemo pregled planiranih ulaganja po projektima iz "PIP RS 2007-2009" zbirno po sektorima, i to posebno iz svih izvora finansiranja i samo iz budžetskih sredstava, kao i procenat učešća svakog resora u ukupnim izvorima finansiranja i finansiranju iz budžetskih sredstava u posmatranom trogodišnjem periodu.

Red. br.	SEKTOR	Planirana ulaganja 2007-2009 iz svih izvora		Planirana ulaganja 2007-2009 iz budžetskih sredstava	
		Iznos (u KM)	%	Iznos (u KM)	%
1.	Institucije RS	1,500,000.00	0.12	1,500,000.00	0.83
2.	Unutrašnji poslovi	19,885,000.00	1.63	19,885,000.00	11.00
3.	Prosvjeta i kultura	10,310,000.00	0.85	5,810,000.00	3.22
	-Osnovno obrazovanje	1,610,000.00		1,610,000.00	
	-Srednje obrazovanje	3,747,000.00		0.00	
	-Visoko obrazovanje	4,253,000.00		3,500,000.00	
	-Kultura	700,000.00		700,000.00	
4.	Finansije	36,690,000.00	3.01	12,894,000.00	7.14
5.	Pravda	12,094,000.00	0.99	1,666,000.00	0.92
6.	Uprava i lokalna samoup.	3,083,000.00	0.25	3,083,000.00	1.71
	-Deminiranje	3,083,000.00		3,083,000.00	
7.	Nauka i tehnologija	3,030,000.00	0.25	3,030,000.00	1.68
	-Nauka	3,030,000.00		3,030,000.00	
8.	Zdravlje i socijalna zašt.	149,279,000.00	12.26	10,558,000.00	5.85
	-Zdravlje	140,985,000.00		5,065,000.00	
	-Socijalna zaštita	8,294,000.00		5,493,000.00	

9.	Privreda, energet. i razvoj	191,364,000.00	15.72	0.00	0.00
	-Energetika	191,364,000.00		0.00	
10.	Poljopr., šumarst. i vodop.	102,003,000.00	8.38	40,552,000.00	22.46
	-Poljoprivreda	32,678,000.00		4,591,000.00	
	-Šumarstvo	34,725,000.00		32,600,000.00	
	-Vodoprivreda	34,600,000.00		3,361,000.00	
11.	Saobraćaj i veze	601,562,000.00	49.41	54,317,000.00	30.08
	-Drumski saobraćaj	298,228,000.00		2,300,000.00	
	-Željeznički saobraćaj	301,613,000.00		51,296,000.00	
	-Vazdušni saobraćaj	1,721,000.00		721,000.00	
12.	Prost.urd, građev. i ekol.	62,301,000.00	5.12	18,073,000.00	10.01
13.	Rad i boračko-inval.zašt.	3,926,000.00	0.32	1,087,000.00	0.60
	-Rad	3,926,000.00		1,087,000.00	
14.	Ekonomski odnosi i koord.	1,275,000.00	0.11	1,275,000.00	0.71
15.	Izbjeglice i raselj. lica	19,229,000.00	1.58	6,852,000.00	3.79
UKUPNO		1,217,531,000.00	100.00	180,582,000.00	100.00

Iz Tabele je vidljivo da najveće učešće u ukupnim ulaganjima ima sektor saobraćaja i veza (49,41%), a zatim sektori privrede, energetike i razvoja (15,72%), zdravlja i socijalne zaštite (12,26%) i poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede (8,38%). U finansiranju iz budžetskih sredstava najveće učešće ima takođe sektor saobraćaja (30,08%), a zatim sektori poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede (22,46%), unutrašnjih poslova (11,00%) i prostornog uređenja, građevinarstva i ekologije (10,01%).

U narednom tekstu **dajemo osnovne napomene o nekoliko značajnih projekata** koji se realizuju u Republici Srpskoj:

- Projekat "Energija 4"**, u resornoj nadležnosti Ministarstva privrede, energetike i razvoja. Vrijednost Projekta je cca 166,5 miliona KM i implementira se u periodu 2007-2010. godina. Kredite za realizaciju ovog Projekta odobrile su 4 međunarodne finansijske institucije: WB IDA, EIB, EBRD i KfW (ukupno 156,5 miliona KM, od čega kredit EIB-a iznosi 83,0 miliona KM), a značajno je i vlastito učešće Elektroprivrede RS u kofinansiranju Projekta (10,0 miliona KM). Realizacija Projekta treba da omogući Republici Srpskoj (i BiH) učešće u "Energetskoj zajednici za Jugoistočnu Evropu"-ECSEE putem investicija u: poboljšanje sigurnosti brana; smanjenje negativnog uticaja termoelektrana na okolinu, zamjenu postojećih zastarjelih postrojenja i opreme u hidro i termoelektranama (ulaganja će se vršiti u HE Trebinje, Višegrad i Bočac i TE Ugljevik i Gacko); rehabilitaciju distributivnih sistema i uvođenje sistema nadzorne kontrole i prikupljanja podataka (SCADA); uspostavljanje sistema tržišnog poslovanja; obezbjeđenje hardvera i softvera za unapređenje informacionog sistema za finansijsko upravljanje u Elektroprivredi RS (i BiH); tehničku pomoć za pronalaženje najboljeg načina za smanjenje emisije sumpor dioksida i azota iz termoelektrana. (Cilj Programa ECSEE je razvoj funkcionalnog, regionalnog tržišta električne energije u Jugoistočnoj Evropi i njeno integracija u unutrašnje tržište električne energije Evropske Unije.). Kreditna sredstva odobrena su sa rokom otplate od 16 do 25 godina, grejs periodom za otplatu glavnice uračunatim u rok otplate 4-10 godina, kamatnom stopom od 0,75% (WB IDA) do EURIBOR/LIBOR, što su relativno povoljni uslovi finansiranja. Kredit EIB-a, kao najvećeg finansijera ovog Projekta odobren je sa rokom otplate od 25 godina u koji je uračunat grejs period za otplatu glavnice od 6

godina i kamatnom stopom EURIBOR ili LIBOR godišnje u zavisnosti od valute u kojoj se kredit povlači (EUR, USD, GBP).

- Projekat "Nacionalni putevi: Banjaluka-Gradiška"**, u resornoj nadležnosti Ministarstva saobraćaja i veza. Vrijednost Projekta je cca 222,0 miliona KM i implementira se do kraja 2010. godine. Kreditna sredstva za realizaciju izgradnje auto puta Banjaluka-Gradiška odobrile su dvije međunarodne finansijske institucije: EIB u iznosu od 127,5 miliona KM, a kofinansiranje Projekta u iznosu od 34,5 mil. KM vrši JP Putevi RS iz sredstava GSM licence. Kredit je namijenjen za izgradnju 29 km autoputa, dionica Mahovljani/Laktaši-Gradiška, a odobren je sa rokom otplate od 25 godina u koji je uračunat grejs periodom za otplatu glavnice od 6 godina i kamatnom stopom EURIBOR/LIBOR + 0,55% godišnje; EBRD u iznosu od 59,0 miliona KM (ovaj iznos odobren je za izgradnju dijela auto puta Banjaluka-Gradiška u sklopu Projekta regionalnog razvoja puteva u RS, po kojem je odobren kredit u ukupnom iznosu od 61,5 mil. KM, od čega je cca 2,5 mil. KM namijenjeno za izradu projektne dokumentacije za put Banjaluka-Doboj i jednokratnu proviziju EBRD-u), od čega je do sada utrošeno oko 2,0 mil. KM.

Značajan je i Projekat rehabilitacije puteva u RS koji se implementira u periodu 2006-2011. godina, za čiju realizaciju je EIB odobrila kredit u iznosu od 78,0 mil.KM, sa rokom otplate od 18 godina u koji je uračunat grejs period za otplatu glavnice od 6 godina i kamatnom stopom EURIBOR/LIBOR (sredstva su namijenjena za finansiranje rehabilitacije kolovoza, presvlačenje i ojačanje oko 1105 km na 55 dionica magistralnih i regionalnih puteva u RS). EBRD je nedavno odobrila RS i kredit u iznosu od cca KM 58,7 mil. KM za realizaciju Projekta rekonstrukcije prioritetnih putnih pravaca u RS (sa rokom otplate od 15 godina u koji je uračunat grejs period za otplatu glavnice od 3 godine i kamatnom stopom EURIBOR+1% godišnje), i u toku je procedura prihvatanja zaduženja po ovom Projektu na Narodnoj skupštini RS. U završnoj fazi su pregovori sa WB IDA o odobravanju kredita u iznosu od 31,0 mil. KM za rehabilitaciju puteva u RS.

Takođe, u oblasti željezničkog saobraćaja treba da počne implementacija dva značajna projekta u vrijednosti od 132,2 mil.KM, koja će trajati do 2012. godine, za čiju realizaciju su odobrena kreditna sredstva EIB-a u iznosu od 67,3 mil.KM i EBRD-a 54,7 mil.KM. Projekte kofinansira Budžet RS u iznosu od 3,8 mil.KM i Željeznice RS u iznosu od 6,4 mil.KM. Kreditna sredstva namijenjena su za remont i rekonstrukciju 70 km jednokolosiječne pruge Jošavka-Kostajnica, kao i za remont pruga, sanaciju i rekonstrukciju mostova, tunela i stanica, modernizaciju signalizacije, telekomunikaciju i elektrifikaciju na zajedničkim dionicama koridora Vc i na dionicama pruge paralelne sa koridorom X. Kreditna sredstva odobrena su sa rokom otplate od 16 do 25 godina, grejs periodom za otplatu glavnice uračunatim u rok otplate 4-5 godina, kamatnom stopom EURIBOR/LIBOR – EURIBOR+1% godišnje.

- Projekat jačanja zdravstvenog sektora**, u resornoj nadležnosti Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite. Vrijednost Projekta je cca 24,4 miliona KM i implementira se u periodu 2006-2010. godina. Za realizaciju Projekta odobrena su kreditna sredstva WB IDA (10,6 mil.KM, od čega je povučeno 1,4 mil.KM) i CEB-a (8,2 mil.KM). Projekat kofinansira Budžet RS u inosu od 3,9 mil.KM (od čega je zaključno sa 31.12.2006.godine utrošeno 0,2 mil.KM) i budžeti gradova i opština na čijoj se teritoriji vrše ulaganja u iznosu od 1,7 mil.KM. Cilj Projekta je povećanje efikasnosti zdravstvenog sistema širenjem modela porodične medicine u primarnoj zdravstvenoj zaštiti na cijelom prostoru RS, sanacija, rekonstrukcija i opremanje većeg broja ambulanti porodične medicine kako bi stanovništvo imalo lakši, brži i kvalitetniji pristup zdravstvenoj zaštiti, što će doprinijeti zbrinjavanju većeg broja pacijenata na primarnom nivou zdravstvene zaštite i povećanju broja usluga iz prevencije bolesti, promocije zdravlja i zdravstvene njege. Kredit WB IDA odobren je sa rokom otplate od 20 godina u koji je uračunat grejs period za otplatu glavnice od 10 godina, servisnim troškom od 0,75% godišnje na povučeni iznos kredita i komisionom provizijom do 0,5% godišnje na nepovučeni iznos kredita.

Uslovi kredita CEB su: rok otplate do 20 godina u koji je uračunat grejs period za otplatu glavnice do 5 godina, kamatna stopa EURIBOR/LIBOR koja će biti subvencionisana, s tim da ova dotacija neće preći iznos od 2,03 mil.KM za ukupan iznos odobrenog kredita.

4. **Projekat restrukturisanja obrazovanja**, u resornoj nadležnosti Ministarstva prosvjete i kulture. Vrijednost Projekta je cca 4,9 miliona KM i implementira se u periodu 2006-2010. godina, a za realizaciju istog odobrena su kreditna sredstva WB IDA, sa rokom otplate od 20 godina u koji je uračunat grejs period za otplatu glavnice od 10 godina, servisnim troškom od 0,75% godišnje na povučeni iznos kredita i komisionom provizijom do 0,5% godišnje na nepovučeni iznos kredita. Cilj Projekta je povećanje udjela opštih i na široj osnovi postavljenih programa srednjeg obrazovanja i unapređenje efikasnosti pružanja obrazovanja posebno u srednjem obrazovanju.
5. **Projekat rekonstrukcije stambenih objekata za povratak izbjeglica i raseljenih lica**, u resornoj nadležnosti Ministarstva za izbjeglice i raseljena lica. Vrijednost Projekta je cca 10,8 miliona KM i implementira se u periodu 2007-2008. godina. Za realizaciju Projekta odobrena su kreditna sredstva CEB-a u iznosu od 7,2 mil.KM, sa rokom otplate od 20 godina u koji je uračunat grejs period za otplatu glavnice od 5 godina i kamatnom stopom EURIBOR+1% godišnje. Projekat kofinansira resorno Ministarstvo u iznosu od 3,6 mil.KM iz sredstava namjenski izdvojenih za Fond za povratak. Sredstva su namijenjena za rekonstrukciju 500 stambenih objekata u korist lica koja trenutno žive u alternativnom smještaju.
6. **Projekat registracije zemljišta**, u resornoj nadležnosti Ministarstva pravde. Vrijednost Projekta je cca 10,8 miliona KM i implementira se u periodu 2007-2010. godina. Za realizaciju Projekta odobrena su kreditna sredstva WB IDA u iznosu od 9,5 mil.KM, sa rokom otplate od 20 godina u koji je uračunat grejs period za otplatu glavnice od 10 godina, servisnim troškom od 0,75% godišnje na povučeni iznos kredita i komisionom provizijom do 0,5% godišnje na nepovučeni iznos kredita. Projekat kofinansira Budžet RS u iznosu od 1,3 mil.KM. Cilj Projekta je da pomogne uspostavljanje visoko funkcionalnog sistema zemljišne administracije koji olakšava ulaganja, a osnovne komponente su registracija zemljišta, katastar i razvoj politika i zakonskog okvira u cilju uklanjanja prepreka koje postoje u sektoru upravljanja zemljištem.
7. **Projekat unapređenja ruralnog preduzetništva**, u resornoj nadležnosti Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede. Vrijednost Projekta je cca 14,3 mil.KM i implementira se u periodu 2007-2011. godina. Za realizaciju Projekta odobrena su kreditna sredstva IFAD-a u iznosu od 11,7 mil.KM sa rokom otplate od 40 godina u koji je uračunat grejs period za otplatu glavnice od 10 godina i servisnim troškom od 0,75% godišnje. Projekat kofinansira Budžet RS u iznosu od 1,4 mil.KM i učesnici u realizaciji Projekta (banke, MKO i krajnji korisnici kredita) u iznosu od 1,2 mil.KM. Cilj Projekta je povećanje prihoda siromašnog seoskog stanovništva na projektnom području koje čine opštine Čelinac, Kotor Varoš, Kneževo, Teslić, Osmaci, Šekovići, Vlasenica, Han Pijesak, Milići, Bratunac, Srebrenica i Lopare, i to kroz održivi rast proizvodnje i preduzetništva na selu i stvaranje uslova za dodatno zapošljavanje putem uspostavljanja i poboljšanja veza između različitih učesnika u lancu snabdijevanja robom i uslugama. Sredstva po Projektu namijenjena su za podršku ruralnom preduzetništvu kroz osnivanje i razvoj već osnovanih organizacija proizvođača, kao i preduzetničko finansiranje i investiranje na selu putem angažovanih banaka i mikrokreditnih organizacija koje će plasirati kredite individualnim proizvođačima, prerađivačima i preduzetnicima i malim i srednjim preduzećima u cilju započinjanja nove ili proširenja postojeće proizvodnje uglavnom u mljekarstvu i voćarstvu. Banke i MKO snose rizik plasmana krajnjim korisnicima, a istim se daju krediti u tranšama, sa rokom otplate od 12 godina u koji je uračunat grejs period za otplatu glavnice od 2 godine (rokovi se računaju od datuma doznačavanja svake tranše) i po tržišnoj kamatnoj stopi koja ne može biti manja od EURIBOR-a. U toku je odobravanje Projekta razvoja

poljoprivrede i ruralnih područja u vrijednosti od cca 22,8 mil.KM od strane WB IDA (kredit 14,9 mil.KM), a kofinansiraće ga grant Švedske (3,2 mil.KM) i Budžet RS (4,7 mil.KM). Planirano je da implementacija traje do 2011. godine.

8. **Projekat upravljanja čvrstim otpadom**, u resornoj nadležnosti Ministarstva za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju. Vrijednost Projekta je cca 16,3 mil.KM. Projekat se implementira do kraja 2009. godine (do sada je utrošeno 3,5 mil.KM). Cilj finansiranja po Projektu je povećanje kvaliteta, kapaciteta i finansijske održivosti upravljanja čvrstim otpadom kroz poboljšanje usluga prikupljanja i prevoza čvrstog otpada i zatvaranje divljih deponija, poboljšanje metoda odlaganja čvrstog otpada, rješavanje ekoloških problema i smanjenje opasnosti po zdravlje koja može biti prouzrokovana neadekvatnim načinom prikupljanja i odlaganja čvrstog otpada, te poboljšanje mehanizma povrata troškova u sektoru upravljanja čvrstim otpadom. Krajnji korisnici i dužnici su JP DEP-OT Banjaluka (kredit u iznosu od 7,0 mil.KM) i JP EKO-DEP Bijeljina (kredit u iznosu od 7,3 mil.KM). Za realizaciju Projekta odobren je kredit WB IDA u iznosu od 14,3 mil.KM (Početno finansiranje po Projektu u iznosu od 10,6 mil.KM odobreno je sa rokom otplate od 35 godina u koji je uračunat grejs period za otplatu glavnice od 10 godina, a Dodatno finansiranje u iznosu od 3,7 mil.KM sa rokom otplate od 20 godina u koji je uračunat grejs period za otplatu glavnice od 10 godina, za ukupan iznos kredita servisni trošak je 0,75% godišnje, a komisiona provizija do 0,5% godišnje), a isti kofinansira Budžet RS u iznosu od 1,4 mil.KM i opštine osnivači JP EKO-DEP Bijeljina u iznosu od 0,6 mil.KM.

Iz Budžeta RS u 2007. godini, iz sredstava za javne investicije u iznosu od 38,3 mil. KM, finansiraće se nekoliko značajnih projekata, kao što je zgrada Predsjednika RS i zgrada Vlade RS, zgrada APIF-a u Bijeljini, Agencija za obezbjeđenje objekata i ličnosti, sistem za monitoring u MUP-u RS, Vazduhoplovni servis RS, Agencija za lijekove, rekonstrukcija objekata u kasarni Vrbas za potrebe Univerziteta u Banjaluci, rekonstrukcija i proširenje Rektorata u Istočnom Sarajevu, rekonstrukcija Dječijeg pozorišta u Banjaluci i izgradnja osnovnih škola u Karakaju i Branjevu. Odluku o finansiranju ovih projekata donijela je Vlada RS na prijedlog Komisije za određivanje prioriteta projekata Programa javnih ulaganja u Republici Srpskoj imenovane Rješenjem Vlade RS od 13.12.2006. godine – "Službeni glasnik Republike Srpske" broj 124/06.

Pored toga, Budžet Republike Srpske učestvuje u kofinansiranju brojnih međunarodnih projekata, u 2007. godini to konkretno iznosi 9,712 mil. KM, dok kroz različite investicione projekte ministarstva investiraju u 2007. godini 17,976 mil. KM.

3.3 Investicioni projekti bez obezbijeđenih izvora finansiranja

Pored projekata sa izvjesnim izvorima finansiranja, postoje projekti visokog prioriteta, kandidovani od strane resornih ministarstava, za koje nisu obezbijeđeni, niti izvjesni izvori finansiranja. Vrijednost ovih projekata iznosi 7.652.054.000,00 KM, od čega se na sektor energetike odnosi 6.591.500.000,00 KM ili 86,14%, a zati slijede sektori saobraćaja i veza (267.468.000,00 KM ili 3,50%), zdravlja i socijalne zaštite (237.100.000,00 KM ili 3,10%), rada i boračko-invalidske zaštite (224.974.000,00 KM ili 2,94%), poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede (212.800.000,00 KM ili 2,78%), i drugi.

Vidljivo je da je vrijednost kandidovanih projekata bez izvjesnih izvora finansiranja pet puta veća od Budžeta RS za 2007. godinu. Iako se radi o prioriteta projekta, nije realno iste uključiti u glavnu listu "PIP RS 2007-2009". Ukoliko se za finansiranje nekog od projekata obezbijede finansijska sredstva, isti će sa liste prioriteta biti uključen u PIP u ovoj godini ili prilikom ažuriranja Programa javnih ulaganja naredne godine, tj. za period 2008-2010.

Lista prioriteta je sastavni dio "PIP RS 2007-2009" jer uvijek postoji mogućnost da se međunarodne finansijske institucije ili vlade zemalja lobiraju i zainteresuju za finansiranje nekog od projekata na grant osnovi ili pod za RS prihvatljivim uslovima kreditiranja, ili da se iznađu domaći izvori finansiranja - sredstva od privatizacije, koncesije, i slično.

4. Planirane zajedničke investicije u procesu pregovaranja

Investicioni ciklus podrazumijeva konstantan i uvijek aktivan proces planiranja, pregovaranja i izvođenja investicija. Trenutno u Republici Srpskoj u različitim sektorima pregovora se o nekoliko važnih projekata koji, ukoliko pregovori budu uspješno realizovani, najavljuju značajna zajednička ulaganja institucija Republike Srpske i stranih partnera.

▪ Elektroenergetski sektor

TE Gacko 2

Elektroprivreda RS će participirati u izgradnji rudnika i TE Gacko 2 ulogom koncesionog prava na eksploataciju uglja i unosom dijela ili cjelokupne infrastrukture iz prve faze.

Postoje dvije varijante o tome koliku instalisanu snagu treba da ima novi blok TE Gacko 2, i to:

- prema strategiji razvoja Elektroprivrede RS instalisana snaga treba da bude 300 MW i prosječna godišnja proizvodnja 1500 GWh,
- prema prijedlogu Češke elektroprivrede (ČEZ) instalisana snaga treba da bude 660 MW i prosječna godišnja proizvodnja 4500 GWh..

Visina investicije je cca 1,4 mlrd KM i direktno zavisi od instalisane snage, a specifične investicije kreću se u granicama od 1400 do 1600 USD/KW. Izgradnjabi trajala 5 godina.

TE Ugljevik 2

U zavisnosti od preporuka studije izvodljivosti koja se radi zajedno sa strateškim partnerom američko-engleskom kompanijom-AES, Elektroprivreda RS će participirati u izgradnji Rudnika i TE Ugljevik 2 ulogom koncesionog prava na eksploataciju uglja i unosom dijela ili cjelokupne infrastrukture iz prve faze.

Postoje dvije varijante o tome koliku instalisanu snagu treba da ima novi blok TE Ugljevik 2, i to:

- prema strategiji razvoja Elektroprivrede RS instalisana snaga treba da bude 300 MW i prosječna godišnja proizvodnja 1500 GWh,
- prema prijedlogu Elektroprivrede Slovenije, koja se pojavljuje kao drugi mogući strateški partner, instalisana snaga treba da bude 660 MW i prosječna godišnja proizvodnja 4500 GWh..

Izgradnja termoelektrane trajala bi 5 godina. Visina investicije je cca 1,4 mlrd. KM i direktno zavisi od instalisane snage, a specifične investicije kreću se u granicama od 1400 do 1600

USD/KW. Imajući u vidu da bi se određeni kapaciteti izgrađeni za rad TE Ugljevik 1 mogli koristiti i za rad TE Ugljevik 2, vjerovatno je da bi specifične investicije mogle biti manjeg obima.

HE Buk Bijela

Urađena je projektna dokumentacija na nivou glavnog projekta, u većoj mjeri izvršena eksproprijacija zemljišta i izvršeni pripremni radovi u vrijednosti od cca 30,0 mil.EUR.

Instalisana snaga ove HE na Drini treba biti 450 MW i prosječna godišnja proizvodnja 1150 GWh vršne (znatn skuplje) električne energije. Vrijednost investicije je cca 548,0 mil. KM. Početak izgradnje, koja bi trajala oko 4,5 godina, zavisi od dogovora sa Crnom Gorom koja bi u ovom projektu, ukoliko se ostane na planiranoj snazi elektrane, trebala učestvovati sa 30%. U slučaju da ne dođe do sporazuma sa Crnom Gorom oko izgradnje HE Buk Bijela sa kopom uspona od 500 metara nadmorske visine, biće potrebno izraditi novu projektnu dokumentaciju.

HE Dubrovnik 2

Elektriprivreda RS sa Elektroprivredom Hrvatske namjerava da završi rekonstrukciju HE Dubrovnik 1 i izgradi HE Dubrovnik 2 (u slivu rijeke Trebišnjice). Obe elektrane imale bi instalisanu snagu 560 MW. Elektroprivreda Hrvatske posjeduje studiju o ekonomskoj opravdanosti, a gradnja bi trajala 4 godine.

Vrijednost investicije je cca 343,0 mil. KM. Elektroprivreda RS bi svoj dio finansirala iz duga Hrvatske Elektroprivrede po osnovu preuzete veće količine električne energije na HE Dubrovnik 1. Realizacijom projekta izbjeglo bi se prelijevanje vode na HE Trebinje 2 i poplave u priobalnom dijelu rijeke Trebišnjice i Popovom polju.

Projekat "Gornji horizonti"

Projekat podrazumijeva prikupljanje voda "Gornjih horizonata". Radi se o drugoj etapi razvoja sistema (prva etapa je završena, a podrazumijevala je izgradnju Bilečkog jezera i tri hidroelektrane-Grnčarevo, Trebinje i Dubrovnik 1) u kojoj je planirano da se izgradi nekoliko akumulacija i tako izvrši vremenska preraspodjela oticanja vode i ujedno zaštita od poplava.

Prostorna preraspodjela i dostupnost vodi omogućiće se izgradnjom tunela između kraških polja (nevesinjskog, Dabarskog i Fatničkog) i kanala kroz navedena polja, odnosno kanala kroz Bilečko polje.

U prvoj fazi druge etape izvršilo bi se odvodnjavanje Dabarskog i Fatničkog polja i omogućilo energetske korištenje voda na postojećim hidroenergetskim kapacitetima.

Druga faza podrazumijeva:

- Prebacivanje vode iz Gatačkog u Nevesinjsko polje,
- Izgradnju dvije brane radi formiranja akumulacija Zalotka i Pošćenje u Nevesinjskom polju, i
- Izgradnju tri hidroelektrane, i to:
  1. Nevesinje, instalisane snage 61 MW i prosječne godišnje proizvodnje 100 GWh, vrijednost investicije cca 140,0 mil. KM
  2. Dabar, instalisane snage 160 MNjMW i prosječne godišnje proizvodnje 270 GWh, vrijednost investicije cca 188,0 mil. KM, i
  3. Bileća, instalisane snage 40 MW i prosječne godišnje proizvodnje 117 GWh, vrijednost investicije cca 99,0 mil. KM.

Dio vode Gatačkog polja prevešće se u akumulaciju Rilje zapremine 185,5 hm³. Akumulaciju formiraju dvije nasute brane-Rilje i Nadinići. Te vode, zajedno sa vodama rijeke Zalomke, energetski će se iskoristiti u HE Nevesinje smještenoj u Nevesinjskom polju. Branom Pošćenje formiraće se akumulacija Nevesinje zapremine 61,8 hm³ i energetski koristiti u HE Dabar smještenoj u Dabarskom polju. Iskorištene vode na HE Dabar i vlastite vode Dabarskog polja odvođe se u Fatničko polje otvorenim kanalom dužine 6750 metara i hidrotehničkim tunelom dužine 3240 metara. Vode dovedene iz Dabarskog polja, zajedno sa vodama Fatničkog polja, transportuju se u akumulaciju Bileća otvorenim kanalom dužine 2770 metara i hidrotehničkim tunelom dužine 15650 metara na kraju kojeg je planirana izgradnja HE Bileća.

▪ Čvrsta infrastruktura

Mreža autoputeva u RS

Za završetak prve faze autoputa Banjaluka Gradiška (do kraja 2007. godine) i drugu fazu (koja treba da počne 2008. godine) potrebno je bezbijediti dodatnih 200,0 mil. KM, pored već obezbijeđenih cca 220,0 mil. KM iz kreditnih sredstava Evropske investicione banke, Evropske banke za obnovu i razvoj i vlastitih sredstava (sredstva GSM licence).

Očekuje se i uspješan završetak pregovora sa potencijalnim stranim koncesionarima za realizaciju projekta izgradnje mreže autoputeva u RS u vrijednosti od cca 4,0 mlrd. KM.

Izgradnja pruge Brod-Modriča

Izgradnja pruge Brod-Modriča u dužini od 50 km, u cilju povezivanja Rafinerije nafte Brod i Rafinerije ulja Modriča, kao i obavljanja javnog željezničkog saobraćaja za potrebe privrede i stanovništva.

Vrijednost investicije je cca 137, 0 mil. KM. Izgradnja ove pruge je ugovorena sa Ruskom kompanijom koja kupuje rafinerije, na način da Ruska kompanija uloži cca 88,0 mil. KM, a Vlada RS cca 49,0 mil. KM i to od sredstava dobijenih projom rafinerija.

▪ Turizam

Za četvorogodišnju realizaciju Master plana Jahorina, koji podrazumijeva izgradnju turističkog kompleksa uz učešće i stranih partnera, predviđeno je ulaganje u iznosu od cca 272,0 mil. KM.

5. Rezime

Dokument "Razvojni program Republike Srpske 2007-2010" koncipiran je na način da ukaže na ciljeve i prioritete ekonomskog i socijalnog razvoja Republike Srpske u periodu 2007-2010. godina i pruža realnu viziju funkcionalne politike investiranja u Republici Srpskoj koja doprinosi održivom razvoju i konkurentnosti domaće ekonomije do 2010. godine.

Izvjesno je da će se u četverogodišnjem periodu u Republici Srpskoj po odabranim programima investirati:

- **1.259,7 miliona KM** sredstava ostvarenih privatizacijom
- **1. 217,5 miliona KM** javnih ulaganja po projektima iz PIP-a RS.

Imajući u vidu pregovore u podmakloj fazi po projektima pomenutim u poglavlju 4 (Planirane zajedničke investicije u procesu pregovaranja), ukoliko se isti budu uspješno realizovali može se očekivati da dugoročno, u periodu 2007-2015. godina, bude realizovano još

- **8.717,0 miliona KM.**

Iz Dokumenta će proizilaziti jednogodišnji akcioni planovi kako bi se obezbijedilo dinamičko upravljanje investicionom politikom i razvojem u Republici Srpskoj.

6. Izvještavanje

Vlada Republike Srpske će jednom godišnje, kao posebnu tačku uz izvršenje budžeta, podnositi informaciju Narodnoj skupštini Republike Srpske o stepenu realizacije jednogodišnjeg akcionog plana i opšteg Razvojnog programa Republike Srpske 2007-2010.

Dodatak 1:

Uputstvo za pripremu prijedloga projekata za Razvojni program Republike Srpske 2007-2010 (RP RS)

Dodatak 2:

Formular za predlaganje projekata za finansiranje iz sredstava Razvojnog programa Republike Srpske 2007-2010

Dodatak 3:

Pregled programa Investiciono-razvojne banke Republike Srpske